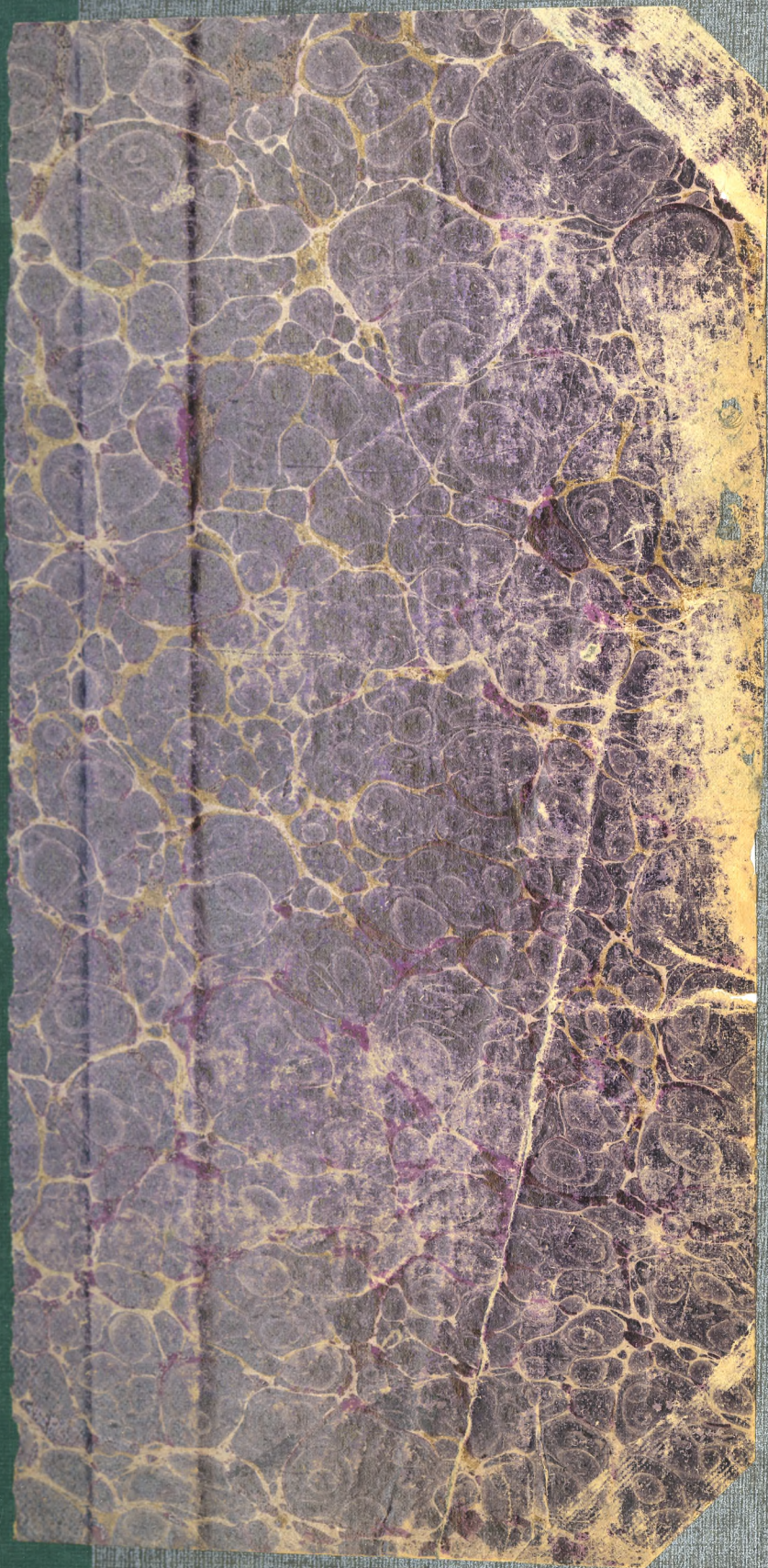

Politikai
röpiratok

152

152
1351

„CONCORDIA“

BUDAPESTI JÓTEKONYSÁGI EGYLET

KÉLETKEZÉSE és MŰKÖDÉSE

1861. — 1879.

DER

BUDAPESTER WOLTHÄTIGKEITS VEREIN

„CONCORDIA“

sein Entstehen und seine Wirksamkeit

1861. — 1879.

1879.

6

DE BALLAGI GÉZA.

Lovag Posner Károly Lajos

A
„CONCORDIA“

BUDAPESTI JÓTÉKONYSÁGI EGYLET

KELETKEZÉSE és MŰKÖDÉSE

1861. — 1879.

—•••••
DER

BUDAPESTER WOLTHÄTIGKEITS VEREIN

„CONCORDIA“

sein Entstehen und seine Wirksamkeit

1861. — 1879.

É. GALLAGI GÉZA.

„Concordia res parvae crescunt“ — egyetértés által kis dolgok nagyokká fejlődnek — ez volt a vezérlő eszme, mely a társadalmi törekvések minden terén az újabb korban oly lendületet adott a társulási szellemnek. S a humanitás, az emberiség ezen kegyes őrangyala, szintén magáévá tette a társulási eszmét és pedig áldásos sikerrel.

Szomorú, és ugyszólván megfejthetetlen tény, hogy a tudományok folytonos előrehaladása és fényes vívmányainak értékesítése dacára, s a hatalmasok valamint a társadalom más tényezőinek az egyes polgárok jóléte előmozdítására irányuló minden törekvéseik mellett is, a humanitás mind tágabb működési kört talál, sőt tevékenységének kifejtésére több és több eszközről kell gondoskodnia.

Igy a mindinkább fejlődő közszellem s a haladó intelligentia kapcsolatában mindig újabb és nagyszerűbb philanthropikus intézeteket látunk létesülni.

Az úgynevezett betegsegélyző- és temetkezési egyletek, bár tulajdonképen az önsegélyzés elvén alapúlnak, a mennyiben autonóm igazgatás mellett, meghatározott járulékokért bizonyos esetekben meghatározott javadalmakat nyújtanak, — kiváló jótékony hivatással bírnak; és pedig első sorban a nagy városok proletár osztályainál, hol a szegény ember „a kézből a szájba“ élvén, betegsége esetén magát és övéit rögtön a szükség és nyomornak látja kitéve, halála esetén pedig nőt és gyermekeket minden fenntartási eszköztől megfosztva, segítség és vigasz nélkül

kell hátrahagynia, sőt mi több, utolsó óráiban még eltakaríttatása költségeinek gondjai által is gyötörtetik, — holott neki az egyesület, melyhez tartozik, ily szomorú körülmények közt segélyt, enyhítést és vigasztalást nyújt.

A fővárosban körülbelül 48. ilyféle egyesület áll fenn.

A „Concordia“-egyesület azonban — a mint ez a keletkezésekor felvett „jótekonysági egyesület“ címéből is következtethető — az előbb említett humanus célok mellett, inkább az általánosabb jótekonyság működését feladatává és pedig egyrészt a mennyiben jótekonyságát nem csupán az egyesületi kötelékek határáig korlátozta, míg másrészt nyilvános fellépése, a sajtó útján való közzétételek, az egyesület körén kívül eső célokra eszközölt gyűjtések, továbbá tiszteletbeli tagok kinevezése és nyilvános ünnepélyességekben való részvétele által az általános jótekonysági szellemre buzdítólag hatni törekedett.

Az 1861. év szeptember havában néhány egyén oly célból jött össze, hogy „Concordia“ cím alatt új izr. jótekonysági egyesületet alapítson, melynek főbb céljait a tagoknak megbetegedések esetén nyújtandó orvosi segély, gyógyszerek és pénzbeli támogatás, továbbá elhalálozásuk esetére a hátramaradt özvegyek és árvák segélyezése, a temetési költségek viselése, az eltakarítás stb. képeznék.

Az egyesület alapítói közt első sorban a pesti izr. hitközségnek 1878-ban elhunyt érdemdús titkára, néh. Barnay Ignác úr említendő meg, a ki fáradhatlan buzgósága, gazdag tapasztalatai és nagy befolyásának egész erejével törekedett oda, hogy a nemes mű sikerüljön és felviruljon. Őt illeti meg azon érdem is, hogy az ügynek mindjárt eleinte oly férfiút nyert meg, ki azt meleg előszeretettel és egész odaadással magáévá tévén, mint az egyesület elnöke érte és általa valóban nagyszerű dolgokat vitt véghez. Ezen férfiú

Posner Károly Lajos úr, ki azóta közhasznú működése, s az ipar előmozdítása körül szerzett kiváló érdemei elismerésül több bel- és külföldi magas rendjel és más kitüntetésben részesült s nemességre emeltetett.

E két férfin kívül, kiknek nevei mindenkorra a „Concordia“-egyletéhez fűződnek, kiválóan fáradoztak még az egyesület alapítása körül: Dr. Helfer Vilmos, Dr. Reich Ármin, Steiner Bernát, Auer Lipót, Zwillinger Ármin, Fuchs M. R., Beer Zsigmond, Feiwel Lipót, Schlesinger Ignác urak és mások.

Az említett urak ideiglenes alapító bizottsággá alakulván, az alapítandó egyesület tendenciája és céljaira nézve programot tettek közzé, mely egyszersmind felhívást tartalmazott a hozzájárulásra.

A széles körű jótékonyosság azon határozatban is felismerhető, mely szerint „pártoló tagok“ vétettek fel, kik saját személyöket illető minden előnyről lemondván, joggal bírtak arra, hogy egy-egy év lefolyása alatt két az egyesület körén kívül álló egyént ingyenes orvosi segély- és gyógyszerekben való részesítésök végett ajánlhattak az egyesületnek. Ugyancsak már az első igazgatási évben találunk egy az egyesület részéről vidéki árvízkárosultak javára adományozott 50 frtnyi segély-összeget.

Az egyesület alakuló közgyűlése 1861. novemb. 3-án tartatott, mely időponttól kezdve tehát az egyesület fennállása számítandó.

Alig egy év lefolyása után a zsenge egyesület már 382 rendes és 53 pártoló tagot számlált s dacára az igen jelentékeny kiadásoknak (3,500 frt.) 3,600 frtra rúgó tőkével zárta be évi számadását.

E körülmény világos tanujele annak, hogy az egyesület kedvező kilátások mellett lépett életbe.

Egyleti orvosoknak Traub (később Téry) József és Helfer Vilmos orvostudor urak választattak, kik ily minőségben jelenleg is működnek.

Alapításakor kizárólag izr. egylet lévén, annak körében némely felekezeti intézményt kellett létesíteni, nevezetesen imatermet, különös tekintettel az elhalt tagok lelkiüdveért való ájtatosságra, — gondoskodni kellett továbbá haláleseteknél az úgynevezett minjarról (az imák végzéséhez megkívántató számu egyének) úgyszintén Schmire-, vagyis betegápolók, és esetleg halott-virrasztókról. A zsenge egylet, mint a közönség kedvence, a helybeli izr. hitközség képviselte különös pártfogásának is örvendett, melynek védelmébe mindjárt működése kezdetén ajánlotta magát.

Nemsokára aztán, nagyrészt külön e célra tett adományokból értékes Sefer Thora (törvény-tekeres) szereztetett, melynek felszentelése a nagy kultusztemplomban, Dr. Meisel F. A. főrabbi és Friedmann Mór főkantór urak közreműködése mellett nagy ünnepélyességgel ment végbe.

A tagok járulékai eleintén következők voltak:

Bekebelezési díjak . . . 5 frt.

heti járulékok 20 kr.

halott illetéki járulék . 30 „

Az egylet részéről nyújtott segélyjavadalmak a következők voltak: Megbetegedés esetén, az egyleti orvos általi gyógykezelésen és az orvosságokkal való ellátáson kívül: hetenkénti 3 frt. s kivételesen 5 frtnyi betegilleték; haláleseteknél: özvegyi- vagy árvasegélyképen 100 frt., továbbá a temetési költségek és egy sírkő, melyre 25 frt. volt megállapítva.

Célszerű beosztás mellett lőn életbe léptetve a választmányi tagok részéről beteglátogatás intézménye, melynek az a célja volt, hogy egyrészt a betegek kellő és rendes ellátására felügyelet gyakoroltassék, a heti betegilletékek pontosan kézbesítettessenek stb.,

másrészt pedig, hogy a beteg tagtárs testvéri szeretettel vigaszt és biztatást leljen.

Nemkülönben kellő figyelem fordított arra, hogy az elhalt egyleti tagok végtisztessége az egylet méltóságának megfelelő legyen.

Az egylet kiterjedése és megizmosodásával egyszersmind az általa nyújtott segélyjavadalmakat is mindinkább feljebb emelte és rendkívüli, vagyis az alapszabályokban elő nem írt segélyekben részesítette a tagokat vagy ezek családtagjait, továbbá gyakrabban nemtagoknak is segélyt juttatott és az egyleten kívüli jótékony célokra adakozott, avagy gyűjtéseket rendezett. Már a második egyleti évtől kezdve az egyleti tagok ásványvizek, fürdők, gyógyhasználatra való segélyben részesültek. Az olyan megbetegedett tagok, kiket valamely okból lakásaikban kellően gyógykezelní és ápolni nem lehetett, egyleti költségen az izr. kórházban lettek elhelyezve, e mellett azonban az illető családjának a rendes betegilleték mégis kiadatott.

A tiszteletbeli tagok kinevezése, vagyis választása ezen egylet felvirágzásánál úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben fölötte fontos tényezőt képez, mint aligha más hasonirányu egyletnél. Igen tetemes pénzbeli adományaik lehetővé tették, hogy az egylet a jótékony-ságot oly bő mértékben gyakorolhatta, sőt hogy még szép vagyona is összegyűlhetett; másrészt pedig azok nagyobbára a társadalom legkitűnőbb férfiai közé tartozván, nem ritkán pusztán nevük díszénél fogva, de sok esetben rokonszenvük vagy részvételük tanusítása, avagy pedig nyilvános nyilatkozataik által az egylet jó hírnevének s tekintélyének emeléséhez lényegesen hozzájárultak. A legnagyobb államférfiak, hírneves tudósok, ünnepelt költők s művészek, a pénz-aristokratia, a kereskedelem és ipar legkiválóbb képviselői mellett azonban az egylet tiszteletbeli tagjai

sorában oly szerény állásu férfiakkal is találkozunk, kik csakis jótékony működésük, — vagy pedig különösen az egylet körül szerzett érdemeknél fogva foglalnak helyet amazok díszes sorában. Vázlatunk folyamán lesz alkalmunk egyes mozzanatokról szólni, melyek az egylet évlapjain maradandó fénypontot képeznek.

Az egylet javára az évek folyamatában számos alapítvány örököltetett; mindjárt az első ügykezelési évben Posner Károly Lajos és Feivel Lipót úrak az alapszabályok szerint 100 frtot tevő alapítási járulékokat ajánlottak fel. Posner úr azonban idővel az alapít. járulékot 1000 frtot tevő alapítványra emelte fel.

1863-ik évben Herzfelder Dianora urhölgy részéről a „Herzfelder Ármin és Dianora alapítvány“ örököltetett, 200 frt. összegben; 1864-ben az egylet a „Baumgarten Ferdinand és Cecilia“-féle 200 frtos alapítványban részesült.

Azonkívül az egylet számos adományokkal lett elhalmozva, kőszpénz s értékpapirokban, különmemű értékes használati tárgyakban (aranyhimzésű thora-függönyök és köpenyek) képekben stb., — mindmégannyi tanujele azon rokonszenvnek, melyre az egylet magát érdemesítette.

Az egyletnek mindinkább növekedő szükségletei, kiterjeszkedő jótékonyága folytán, s másrészt, hogy az egyleti vagyon előre nem látott balesetek, vagy mostoha időviszonyok esetére minél szilárdabb tartalék alapot képezzen, az egylet más intézetek példájára rendkívüli jövedelni forrásokról gondoskodott, s miként látni fogjuk, a legjobb sikerrel. E tekintetben az 1865. évi március hóban, az akkoriban még új vigadó helyiségekben rendezett fényes álarczos bál, mely 541 frt. tiszta bevételt eredményezett, képezte a kezdetet. Azóta az egylet majd évenként színi előadásokat rendez,

melyek kivált a közreműködő műerők — egyenesen ezen előadások végett ide jövő, első rangú vendégművészek — tekintetéből a közönségben a legnagyobb kedveltségnek örvendenek.

Az egylet közkedveltségének egy másik tanujelét azon tény képezi, hogy a főváros leghirnevesb orvosi kitünőségei is, tanárok, specialisták, mindenkor a legnagyobb készséggel és önzetlenül az egyleti tagoknak orvosi segélyt nyújtottak.

Az eseményekben gazdag és birodalmunkra nézve fölötte emlékezetes 1866-ki évet az egylet évkönyveiben is szembeötlő betűkkel találjuk feljegyezve. A háboru iszonyatosságai, a cholerajárvány borzalmi az egyletnek dús alkalmat nyújtottak nem csak emberbaráti, hanem hazafiúi érzületének is tanusítására. Önmaga szabad elhatározásából az egylet 12 sebesült harcost, hitfelekezeti különbség nélkül ápolás végett átvállalt, kiket (1866. július 5.) a budai irgalmas szerzet kórházában egy külön teremben elhelyezett volt, melynek bejárása fölé ily föliratu tábla volt alkalmazva: „A „Concordia“ czimű pesti izr. jótékony egylet ápolottjai.“

Ezek kedvezményes ápolás és élelmezésben részesültek, az előjáróság és választmány tagjai, ugyszintén az egyleti orvosok által szorgalmasan meglátogattattak s megajándékoztattak, a kórházból való kilépésekor pedig mindenik hadiszolgálatra képes ember 2 frt., a szolgálatra nem képes ellenben 3 frtnyi élelmi pénzt és egy pár fehérneműt kapott. Közülök tizen teljesen felgyógyulva, tényleges szolgálatra a hadsereghez tértek vissza, ketten azonban mint szolgálatképtelnek a katonai kötelékből elbocsáttattak. *)

*) A sebesültek névjegyzéke a következő:

1. Gólya István, Tura (Magyarország.)
2. Buch Vazil, Csepel (Galiczia)
3. Kupesen Péter, Zlonka (Galiczia.)

A költségek ez alkalommal 328 frt. 38 krt. tettek ki, mely összeg nagyrészen az egylet körén belül eszközölt gyűjtés, részben azonban az egylet pénztára által fedeztetett. Az egylet derék elnöke Posner Károly Lajos úr azonkívül két sebesültről saját költségen gondoskodott. Gyűjtés is rendeztetett kötszerek, tépés, fehérneműek, befőtt gyümölcsökből s. t. eff. melynek busás eredménye volt.

Háborúban elhalt egyleti tagok özvegyei vagy árvái részére jegyzőkönyvileg magasabb halotti illeték, — 100 frt. helyett 200 frt. — engedélyeztetett.

Az ez iránybani működésről külön számadó jelentés tétetett közé csinos kiállításban, mely egyszersmind köszönetnyilvánítást is tartalmazott. E röpirat még a legmagasabb körökben is a legjobb benyomást tette s az egylet iránti rokonszenvet nagyban növelte.

Később az egyletnek ugyanazon évben ismét alkalma volt, jótékony működését a közjóra fordítani: a háboru megszűnte után nyomban bekövetkezett cholerajárvány alkalmával. Az egylet vezetői megtették a legtagabb körű óvintézkedéseket nemcsak az egyleti tagok, hanem a közegészség érdekében is. A két rendes egyleti orvos, dr. Helfer és dr. Traub urakon kívül, saját önzéstelen ajánlatuk folytán még két ideigl. egyleti orvos neveztetett ki és pedig: dr. Ágai Adolf (ki utóbb az orvosi pályától megvált, hogy mint

4. Kőszeg János, Vochnisten (Csehorsz.)

5. Teple Ferencz, Neudorf (Csehország.)

6. Briener Antal, Altstadt (Silézia.)

7. Hapsi Nándor, Drohaben (Galiczia.)

8. Kolars János, Slakan (Silézia.)

9. Kapput Márton, Sambor (Galiczia.)

10. Koronszka Ferencz, Tkinkan (Galiczia.)

11. Valko Mihály, Rék (Magyarország.)

12. Vagner József, Duka (Magyarország.)

Ezen sebesültek átvételkor az egylet részéről övéikhez haladéktalanul megnyugtató levelek menesztettek.

író hazai irodalmunkban kiváló helyet elfoglaljon) és dr. Bleier Adolf urak.

Gondoskodva volt arról, hogy a napnak és éjjelnek bármely órájában, az egyesület helyiségében, hol az egyesületi orvosok szorgalmasan megjelentek, két kellően kitanított betegápoló készen legyen, kiki a szükséges orvossággal ellátva, mindenkinek segélyt nyújtani voltak hivatva. Azonkívül az egyesület bárkinek ingyen szolgáltatotta a járványelleni gyógyszereket. Ezen intézkedés által az egyesület számtalan esetben rögtöni segélyt nyújtott s ennél fogva sok emberélet megmentésében segédkezet nyújtott; mely működése úgy a közönség, mint a napi-sajtó részéről a legmelegebb méltánnyal találkozott.

Az egyesületi orvosok, nem kevésbé azonban a betegügyelők is, annak idején önfeláldozó fáradozások és különös buzgóságuk által tüntették ki magukat.

Anyagi tekintetben az egyesület azon évben örvendetes mozzanatot jegyezhetett fel. Akkor rendezte ugyanis az első színi előadást, a cs. kir. udvari színművész Sonnenthal Adolf közreműködése mellett, oly fényes sikerrel, hogy 1099 frtnyi tiszta jövedelem eredményeztetett.

Jellemző azon liberalis szellemre, mely ezen, akkoriban még kizárólagosan zsidó egyesületben uralkodott, egy a lipótvárosi bazilika építésére megajánlott 100 frtnyi adománya, továbbá részvénytulajdonos, dícsőült Scitovszky János, Magyarország hercegprímásának, eme népszerű magyar főpápnak halála alkalmából.

Az 1867-iki egyesületi évben mindenekelőtt ismét visszafényét találjuk az időt mozgató nagy eseményeknek és eszméknek. Egy nagy fontosságú és örömteljes országos ünnep, melylyel Magyarország történetének egy új és boldogabb korszaka kezdődött: a király koronázása, az egyesületet sem hagyhatta részvétlenül.

A legjobb hírnévnek örvendő egyesületnek a részvétel a legkészségesebben megengedtetvén, harminc tagból álló küldöttsége számára tisztelethely jelöltetett ki a koronázási domb közelében. Ezen alkalomra készült a díszes egyleti zászló, a királyné ő felsége színeiben (fehér és kék); a zászló költségei — mintegy 300 frt — többnyire a tagok adományaiból lettek fedezve. Az egyesület ebbeli intézkedései köztetszéssel találkoztak.

* * *

Az egyesület, mely az évek folyamában Magyarország legkiválóbb férfait és egész Európa zsidóságának kapacitásait választotta tiszteletbeli tagjai sorába, ennek folytán egy igen érdekes és becses kézirat gyűjtemény birtokába jutott. Vannak ugyanis levelei: Andrássy Gyula gr., Deák Ferenc, Haynald érsek, Eötvös József b., Lónyay Menyhért gr., Cremieux Adolf, Rothschild br., Montefiore Mózes, Cohn Albert, Horn Ede, dr. Löw Lipót, dr. Philippsohn Lajos, dr. Frankl Ágost Lajos, dr. Jellinek Adolf, Sennyei Pál b., Klapka tábornok, dr. Falk Miksa, Horváth Boldizsár, Ludassy Mór, dr. Dux Adolf, Dóczy Lajos, Toldy Ferencz, Ghyczy Kálmán, Szilávy József, Tréfort Ágoston, Zichy József gróf, Urváry Lajos, dr. Agai Adolf, dr. Chorin Ferenc, és számos más kiváló férfiatól, és a legujabb időből több igen előkelő hölgytől is.

E levelek között azonban beltartalmánál fogva ünnepelt költőnk Jókai Mór levele a legkiválóbb érdekekkel bír, a melyben ugyanis, az akkor még nem egyenjogúsított zsidóság ügyének a legmelegebben, lelkes szózáttal védelmére kelt. Ezen levelét, melyet lapjában, a „Hon“-ban (1867. február 21-én, 43. szám) közzétett, és mely talán az összes európai napisajtóban reprodukáltatott, méltónak tartjuk egész terjedelmében ide iktatni:

„T. cz. Posner Károly Lajos urnak a Concordia
„izr. jótékonyági egyesület elnökének.

Pesten, február 20.

Tisztelt honfitársam!

„Örömmel fogadtam a kegyed által hozzám küldött okmányát a pesti Concordia-egyesületnek, melyben ez emberbaráti intézet tiszteletbeli tagjául megválasztásom tudtul adatik. Nem mulaszthatom el, hogy ez alkalommal is ki ne fejezzem azon nézetemet, mikre a megválasztás indokai között vonatkozás történik. Hogy eddigelé minden helyes alkalmat fölhasználtam a magyarországi mőzeshitő hazafiak polgári egyenjogosítása mellett szót emelni, arra nem csupán politikai szabadelvőség, nem csupán költői rajongás, nem csupán abstract philosophiai elmélet ösztönzött, de az életnek valódi felfogása parancsolta azt nekem, különösen mint magyarnak.

„Mint magyarnak „kegyeletet“ kell éreznem azon nép iránt, mely ősi intézményeit másfél ezredéven át, a hatalom minden segélyétől megfosztva, egyedül lelki erélye által, megtudta őrizni, — mely hazájának törvényeit még akkor is megtartá, amidőn hazáját elveszté, és őseinek erkölcsét hagyományhíven viselte, midőn azért hosszas szenvedést kellett is végig tőnie.

„Mint magyarnak „tanulást“ kell találnom azon népnek életében, mely hazájától megfosztva, vagyontalanul kiteszítva a világba, jogtalanul hagyva a társadalomban, vas türelemmel, munkás elmeéllel, nyugtalan szorgalommal adott példát nekünk, hogyan kell egy népnek újra kezdeni az elvesztett életet, és soha meg nem adni magát a kétségbeesésnek, és sohasem támaszkodni senkire, mint saját magára és az egy Istenre.

„Mint magyarnak „nyereséget“ kell találnom abban, hogy vannak nagyszámú honfitársaink,

„kik sokoldalu miveltséggel, europai polgárosultsággal,
„nagy szellemi tehetségekkel felruházva, mi Magyar-
„országunknak nagy szellemi tőkét képviselik, s ki-
„terjedt összeköttetések által nemzetközi viszonyainkra
„nézve valóban nélkülözhetlenek.

„És végül, mint magyarnak „szeretetet“ kell
„éreznem azon népfaj iránt, mely hazánkban számra
„a félmilliót meghaladva, alkotmányos küzdelmeink
„súlyos éveiben, sem lélekszámát, sem szellemi erejét,
„sem vagyoni tehetségét nem veté mérlegbe a magyar
„nemzet ellen, mely az absolutismus éveiben nem
„küldötte el véneit Magyarország megsemmisítésének
„kísérletében résztvenni, a szabadszólás napjaiban nem
„emelte hangját a magyar alkotmány széttördelésére,
„sőt publicistikai téren folyvást annak helyreállítása
„mellett velünk együtt küzdött, mely érdekét mindig
„e hazáéval összeforrottnak ismerte fel, és soha nem
„követelt egyebet, mint hogy Magyarországon
„magyar polgár lehessen.

„Hogy ez óhajásra „ament“ mondjak, nem szük-
„ség egyébnek lennem, mint: magyarnak, s annak
„kiegészítéseül csupán azt a viszonzást csatolnom a
„szemközt jövő óhajtáshoz, vajha Magyarország izra-
„elita honfitársainknak „magyar polgárokká“ lételé-
„ben az ő részükről épen oly készséggel találkozzék
„az első, mint részünkről a második epitheton meg-
„honosítása, a mit bizton remélek.

„De — ha mindezek nem ekként állanak is,
„még akkor is, mint a törvényhozó testület tagjának,
„csak az lenne változatlan nézetem, a mi most, hogy:
„egy és ugyanazon ország lakosaira nézve kétféle jog
„nem létezhetik.

„Kérem Kegyedet, legyen szives e leveletem tisz-
„telettem őszinte nyilvánítása mellett a t. cz. Concordia-
„egylettel közölni.“

Tisztelő honfitársam

Jókai Mór.

Ezen levél országszerte, sőt a külföldön is élénk figyelmet keltett, s kétségkívül nem csekély befolyással volt azon tényezők nagy részére, melyek a magyarországi zsidóknak egy évvel később törvényhozásilag kimondott emancipációjára nézve mérvadók voltak. Az egyletnek ennél fogva, mint ily nagyfontosságú nyilatkozvány előidézőjének, több oldalról, t. k. Párisból is, levélileg szerencsét kívántak.

Az egylet ez évben is színi előadást rendezett, melyre a király ő felségének látogatása is ki látásba volt helyezve, ki azonban meg nem jelenhetvén, az egyletnek 100 frtnyi adományt juttatni kegyeskedett. Andrássy Gyula gróf akkori m. k. miniszterelnöknek, ki az egylet iránti szíves jóindulatit már több alkalommal, de különösen most, király ő felségénél való közbenjárása által tanusította, az egylet fényes kiállítású hála feliratot nyújtatott át.

Hogy az egylet már akkor is nemcsak zsidó körökben élénk rokonszenvenek örvendezett, tanusítja azon tény, hogy egy keresztyén polgártárs, néhai Schlechta János, után 100 frtnyi hagyományban részesült.

Ez évben azonban az egylet nagy szomorúságnak is részese volt, bold. dr. Meisel Farkas Alajos fő-rabbinak, az egylet egyik legelső tiszteletbeli tagjának és kiváló meleg pártolójának váratlanul s hirtelen a szőszéken bekövetkezett halála által. Az egylet gyászát méltóan nyilvánította, és a boldogult emlékezetének maradandó tisztelete iránt intézkedett, t. k. olaj-festményű életnagyságú arcképét az egyleti helyiség számára elkészítteté.

* * *

Az egyleti tagok szaporodtával hosszabb időn át kérdésben forgott egy harmadik egyleti orvos alkalmazása, míg végre 1868-ik évben, a midőn a rendes egyleti tagok száma az ötszázat már-már meg-

közelítette, e kérdés dr. Bauer Ádám urnak megválasztásával lőn elintézve.

Az 1869-ik év január 9-én tartott közgyűlésben határoztatott el a tagoknak hitfelekezeti különbség nélküli felvétele, minek folytán azután az egylet címéből az „izraelita“ megjelölés is mellőztetett.

Ugyanazon közgyűlés kegyeletes ünnepélylyel volt egybekötve. Legelőször is a boldogult dr. Meisel főrabbi olajfestményű arcképe lepleztetett le, mely alkalommal dr. Kohn Sámuel hitszónak ur nagyhatású emlékbeszédet mondott. Azután az egylet két alapítójának és érdemdús előmozdítójának — Posner és Barnay uraknak — szintén olajfestményű arcképei lepleztettek le, mi mellett Dr. Helfer Vilmos ur tartott élénk tetszéssel fogadott alkalmi beszédet.

Az egyleti tagok számával a tartaléktőkét képező vagyon is szépen gyarapodott, úgy hogy 1878. végével, tehát alig hat évi fennállás óta, már 11,150 frt. 79 krt tett ki. Ez azonban korántsem szűkkeblű takarékoság eredménye volt, mert a vagyongyűjtés mint öncél az egyleti ügyvezetés szándéklataiban soha sem foglalt helyet és az évi számadásokból világosan kitűnik, hogy a rendes tagok járulékai az egylet folyó szükségleteinek fedezésére mindig elégtelenek voltak, hogy tehát a bőkezűen nyújtott rendkívüli segélyek dacára mégis évről-évre kisebb-nagyobb kezelési fölösleg maradhatott, ez csakis a rendkívüli bevételeknek, különösen azon számos nagylelkű adományoknak tulajdonítandó, melyekben az egylet, dicséretes működése elismerésében, folytonosan részesült. Így csak egy évben (1868.) közel 1500 frtra rúgtak az adományok.

Az 1869-ki évben az egylet két ízben is rendezett jótékony színelőadásokat, melyek összesen 1704 frt tiszta jövedelmet hoztak, mely összeghez királyné ő felségének 100 frtnyi adománya járult.

Az egyesület kebelében, előregedett s keresetnélküli tagok számára alapítandó nyugdíjintézetre kellő alaptőke megteremtése céljából, hatósági engedély mellett, ezüst nyereményekre való sorsjáték rendeztetett, — melynek eredménye azonban, a mostoha időjárás következtében, nem felelt meg a hozzákötött várakozásoknak. Az 1870. okt. 25-ről 1871. február 28-ára kihalasztott sorshúzás ez utóbbi nap estéjén a lövölde helyiségeiben, hatósági biztos felügyelete mellett, számos közönség jelenlétében, nyilvánosan ment végbe, s kedélyes társas vacsorával fejeződött be. A jövedelem, az ez alkalomból tett adakozások beletudásával, 2090 frt. 50 kr., mely eredmény legnagyobb részt az ezen ügylettel megbízott volt Fischer M. L. bankár érdeme, ki is önzetlenül és áldozatkészséggel a sikert emelni igyekezett.

A rendes, pártoló valamint a tiszteletbeli tagok temetési szertartásánál az egyesület kegyeletének méltó kifejezést adott, úgy a többi közt 1868-ban dr. Balassa János tanár temetésén is, ki az egyesületet a legkészségesebben részesítette volt annyira keresett orvosi segélyében, 1871. évi februárban pedig a feledhetetlen vallás- és közoktatásügyi miniszter, s mint költő, államférfiú és emberbarát egyaránt halhatatlan báró Eötvös József végtisztességén, — kinek emlékszobrának költségeihez az egyesület az akkori miniszterelnök gróf Lónyai Menyhért által kibocsátott felhívás folytán — részint gyűjtés, részint az egyesület vagyonából jelentékeny összeggel járult. Elhatározta az egyesület olajfestésű arcképének megszerzését is, mely azonban egyik egyesületi tag által ajándékoztatott.

Az ily szomorú alkalmakkor kiadott gyászjelentések, valamint a hátramaradottakhoz intézett részvéti-iratok nem kevésbé járultak az egyesület tekintélyének emeléséhez.

* * *

Az 1871. évben az egyesület alkalmat talált, hogy nagyérdemű elnöke Posner Károly Lajos úr iránti hálás tiszteletét kiválóan ünnepélyes módon kifejezhesse. Egy helybeli derék iparos, (Komorner S. úr,) ugyanis, mint a londoni nemzetközi kiállításra küldendő tárgyat, az azon kiállításra m. k. kiállítási biztosként kinevezett Posner K. L. úr mellszobrát carrarai márványból készíté el. Ezen sikerült mellszobor Londonba szállítása előtt, ünnepélyesen lelepleztetett, mely alkalommal nagyszámú és válogatott közönség, valamint a fővárosi hatóság képviselte volt jelen és főtiszt. dr. Szabóky Ad. tanár úr tartotta az ünnepi beszédet, Friedmann Mór, főkantortur pedig kar-kisérettel általa ez alkalomra szerzett két éneket (cantátét) adott elő, melyeket azután Posner elnök urnak ajánlva, közrebocsátott, és a tiszta jövedelmet az egyesületnek juttatta.

Az egyesület pénzügyi kezelése 1871. évben oly fényes eredményt mutat fel, a milyent sem azelőtt sem azóta el nem ért; a kezelési fölösleg ugyanis 3652 frtra rúgott. Ehhez lényeges járulékot nyújtott a Lewinsky József. cs. k. udvari színész közreműködése mellett tartott színielőadás, mely 1614 frt. tiszta jövedelmet hozott. Sonnenthal és Lewinsky urak az egyesület tiszteletbeli tagjaiul lettek megválasztva.

Mint az egyesületnek hosszú évek során alelnöke, Schuk Nátán úgy a színielőadások, valamint az egyesület más egyéb jövedelmező vállalatainak rendezése és sikeres keresztülvitelénél kiválóan részt vett és ezáltal lényeges érdemeket szerzett az egyesület érdekei körül, minélfogva is az egyesület őt a hálás elismerés megtisztelő tanujeleiben többszörösen részesítette.

* * *

Az 1872. évi nyárrban ismét felmerült cholera-veszély, mely azonban ezen borzasztó járvány komoly fellépése nélkül vonult el, — az egyesületet a már egyszer

célszerűeknek bizonyúlt óvintézkedéseknek ismétlésére készítette.

Az 1872. évben Posner úr alapítványát 1000 frt. összegre egészítvén ki, egyszersmind azon rendeltetést kötötte ahhoz, hogy az 50 frtnyi évi kamatok esetleg egy elhalt egyleti tag szegény árva-leányának kiházasítási segélyképen juttatandók legyenek, mely rendeltetés még azon évben — s azóta is már több évben — teljességbe ment.

Említésre méltó az azon évbeli színi előadás is, melynek 1200 frt. tiszta jövedelme volt.

Feltűnőnek tetszhetik, hogy ezen egylet rendes tagjainak állománya, dacára olyannyira dicséretes működésének és bőkezűen nyújtott segélyezésének az 500-at még el nem érhetette, hanem mindig a 450 körül ingadozik.

Ennek oka abban áll, hogy az egylet elvszerűen úgy a tagok érdekében, mint a kezelés minden ágának szabatosabb menete és áttekinthetősége szempontjából előnyösebbnek vélte a tagok számának minél inkább való növelésétől eltekinteni, s csakis az évről évre, halálesetek, költözködés, vagy visszalépés által támadt hézagok pótlására szorítkozott.

Ép így az egylet leginkább arra volt tekintettel, hogy a tagok az élet különböző kedvezőtlen sorsváltozataiban részesülhessenek minél nagyobb mérvű segélyben, a helyett, hogy halál esetére nagyobb halálozási jutalékot biztosítsanak. E pontban leginkább azon helyes vélemény vezette, hogy ez utóbbi különlegesen az életbiztosítás körébe tartozik, s hogy egy jótékony-sági egylet eleget tesz hivatásának, a midőn a szegény hátramaradottaknak oly segélyösszeget juttat (200 frtot), mely a pillanatra elég hathatós segélyt képez. A hátramaradottak végleges ellátása még a sokszorosan felemelt halálozási jutalék által is csak azon esetben érhető el, hol az illetőnek saját hozzájárulása, saját

tevékenysége, s körütekintő üzleti jártassága — tehát az önszegély — is közreműködik; a legtöbb esetben — sajnos — a „halálozási jutalék“ — de sőt a több intézet által nyújtott ily nevű segély, vajmi rövid idő alatt sikertelen vállalatok, vagy a mindennapi szükséglet homokjába vész. A magasabb halálozási jutalék ellenben oly mértékben veszi igénybe az egylet erejét, hogy vagy a más egyéb jótétemények korlátozásának, vagy az egyleti tagok új megterhelésének feltétlen szükségessége áll be, — hogy az egylet szilárd fennállási alappal bírasson.

* * *

Az 1873-ik év általában méltan nevezhető, „szomorú emlékezetű“-nek. A pénzügyi válság, mely úgy hazánkba, mint más államokba is, hirtelen támadt pusztító vihként váratlanul berontott, mind szélesebb körben éreztetvén romboló hatalmát, oly sok-sok család jólétét, életboldogságát feldulva és eltiporva, — természetsszerűleg az egyletnek anyagi érdekeit közelről érintette. Az igazgatási év ekkor először, bár nem lényeges (340 frtnyi) deficittel záródott be.

E mellett a cholerajárvány is felüté ismét borzalmas fejt és pedig ezúttal nem elégedvén meg mint az előző évben pusztta fenyegetéssel, hanem szokott könyörtelenséggel ragadva el áldozatait. Az egylet ezúttal is megtett mindent arra, hogy nemcsak tagjai, de általában a közönségnek óvszereket és segélyt nyújtson, sőt később a choleraáldozatok hátramaradtjait javára gyűjtést is rendezett, mely szép sikerrel járt.

Ezen évben veszté el az egylet egyik nagyrabecsült tiszteletbeli tagját és meleg pártolóját, az országszerte nagyrabecsült nemes emberbarát Deutsch Ignác úrban, ki szokott nagylelkűségével az egyletről 1000 frnyi hagyomány — illetőleg alapítvánnyal — emlékezett meg. Az egylet gyászának legméltóbb

alakban kifejezést adott és elhatároza évenként az elhunyt halálának évforduló napján requiemet tartatni és más intézkedéseket is tett, melyek az elhunytnak az egyletben örök időkre kegyeletes emléket biztosítanak. Így a többi közt az imateremben granit emléktábla állíttatott fel, mely a nemes férfiú nevét viseli.

Még egy másik igen becsült tiszteletbeli tagot is veszített az egylet ez évben, neh. dr. Hermann Adolf urat, egyetemi magántanárt és kórházi főorvost, ki egyike volt a főváros legkeresettebb orvosainak.

* *

Az 1873. év a monarchia népei számára felemelő örömnepet hozott: Ő felsége a királynak uralkodói jubilaumát, melyben az egylet kiváló módon vett részt. Abban a tiszteletben részesült ugyanis, hogy a kebeléből alakult küldöttség, melynek vezetője és szónoka Posner elnök úr volt, Ő felsége által az ország magas és legmagasabb méltóságai és képviselői sorában fogadtatott és a „Concordia“ egylet díszesen kiállított hódoló feliratát Ő felségének átnyújthatta. Ezen örvendetes alkalomból az egylet segélyre szorult tagok közt 200 frtot osztott ki.

Az egyletben továbbá ez időtájt az is nagy örömet keltett, hogy tisztelt elnökének, Posner Károly Lajos úrnak, ki magának az egylet körül számtalan és maradandó érdemeket szerzett, a hazai ipar emelése körül kifejtett kiváló tevékenysége elismerésül, miután már ő felsége valamint más külföldi uralkodók részéről magas kitüntetések érték, — most a vas koronarend, a nemesi rangra emelés ezen fényes hirnöke, adományoztatott. A választmány elnökének testületileg s ünnepélyesen fejezte ki szerencsekívánatait.

Az egylet alapszabályai, melyek az évek során némely szükségesnek talált új rendelkezés vagy javítás által tényleges változást szenvedtek, alapos és időszerű

módosítás ála vétettek, nevezetesen a halotti illeték, mely addig 125 frtot tett, 200 frtra — s ehhez képest a tagok heti járuléka is 25-ről 30 krra emeltetett; hasonlóképen a beteg illeték bővebbeni utalványozása is elhatároztatott.

Végre az 1873. évben az egylet helyisége is — üls és imaterem — czélszerűen megbővítettett és az egylet tekintélyéhez illően ujonnan berendeztetett, a mi körülbelül 800 frtnyi költségkiadást vett igénybe.

Az illető körök humanus és áldozatkész érzelmeinek, másrészt azon meleg rokonszenvnek, melynek az egylet minden időben örvendett, szép bizonyítékául tekinthető, hogy dacára az annyira kedvezőtlen anyagi viszonyoknak, melyek az 1873. évi „nagy krísis“ által több év tartamára idéztettek elő, az egylet mégis majd ugyanazon bő mértékben mint eddig részesült adományokban, a melyek ugyanis az 1874. évben 2034 frtra rúgtak.

* * *

Az utóbb említett évben az egylet több tiszteletbeli tagja és jöltevője halálát gyászolá, névszerint: tornyai Schossberger S. V., Fochs Ant., Hirsch Ignác és dr. Hasenfeld Ármin urakét, kik nemes működésükkel mindannyian tartós emléket biztosítanak maguknak. Fentnevezett férje halála alkalmából tornyai Schossberger Regina úrhölgy az egyletnek 300 frtnyi alapítványt juttatott.

Még számosabb fájdalmas veszteség érte az egyletet tiszteletbeli tagjai köréből az 1875. évben; a világ-hírű geníális Horn Ede, az országszerte nagyrabecsült szegedi főrabbi, Löw Lipót, a magyar irodalom körül nagy érdemeket szerzett akadémikus, dr. Toldy Fer., a koszoruzott író báró Kemény Zsigmond, az érdemdús polgár Weiss M. A., a sokévi buzgó egyleti pénztárnok Weiss Lipót és mások halála által, — és 1876. évi január hóban hunyt el a haza bölcsé, a halhatatlan

nagy hazafi Deák Ferenc. Emlékük az egylet évkönyveiben meg van örökitve; Deák Ferenc tiszteletére pedig az egyleti vagyonból 1000 frtnyi alapítvány létesített oly célból, hogy annak kamatai évenként halála napján segélyre szorult egyleti tagok közt osztásának ki.

* * *

1875-évi Junius 26-án a fővárosra, de kivált annak a Duna jobb partján fekvő részére, a legborzasztóbb katasztrófák egyike következett be. Nem sejtett rohamosságú és tömegű felhőszakadások néhány pillanat alatt rögtöni áradást okozván, a mélyebben fekvő házak lakóinak alig engedő puszta életüket megmenteniök.

Sőt nem kis számú emberéletet elragadva, számos család jólétét és élelmi forrását feldúlta és megsemmisítette. A „Concordia“ egylet azon elsők között volt, kik a szerencsétleneknek gyorsan segélyt nyújtani siettek; azonkívül, hogy e célra az egylet vagyonából megfelelő összeg tétetett folyóvá, rögtön meleg felhívás intéztetett az egylet tagjai és alapítóihoz könyöradományok végett s ezzel együtt gyűjtés eszközöltetett, mely 1040 frtnyi összeget eredményezett, és melyhez Bécsből és a külföldről is nem kis összegek folytak be.

* * *

Az 1875. évben az egylet alkalmat talált, háladatosságát és tiszteletét megalapítója és előmozdítója, Barnay Ignác úr irányában kifejezhetni. — 43 évi érdemdús hivataloskodás után mint a pesti izraelita hitközség titkára, a kiérdemelt nyugdíj állapotba lépven, Barnay úr minden oldalról a legmegtisztelőbb ovációkban részesült s ő felsége által is a Ferenc Józsefrend lovagkeresztjének adományozása által lőn kitüntetve. Az egylet bensőleg részt vett az ünnepelt jubilánst ért ezen örvendetes eseményben, életfogytiglani tiszteletbeli tagjává választotta őt s tiszteletére fényes

lakomát rendezett, mely azonban az időközben bekövetkezett vízáradás miatt csakis 1876. évi április 22-én tartatható meg. Kellemes alkalma nyílt az egyletnek még egy másik nagyrabecsült tiszteletbeli tagja, a sok tekintetben kitűnő Friedmann Mór főkantor úr iránt is, ki az egyletet ünnepélyes alkalomkor való kántori közreműködés, de más elismerésre méltó szíves szolgálatok, valamint zeneszerzeményeinek jövedelméből való részeltetés által is meleg hálára kötelezte, — kifejezhetni tiszteletét.

Ugyanis számos tisztelői ezen érdemei férfinak, ki a templomi istentisztelet nemesítése által maradandó érdemeket szerzett magának a zsidóság körül, de más irányban, nemes szív és szellem sugallta működése által is, a fővárosi lakosság körében a legmelegebb rokonszenynek és közbecsülésnek örvend, — huszonöt éves hivatalos működésének jubileuma alkalmával, 1875. október 30-án díszünnepélyt rendeztek, mely alkalommal a különböző testületek és magánosok nagy számmal jelentek meg, hogy üdvözléseiket ünnepélyesen kifejezzék. A „Concordia“-egylet szintén a jubilansnak küldöttségileg nyújtott át egy díszesen kiállított üdvözlő iratot.

* * *

1876. tavaszán a főváros, valamint az ország több más vidéke is ujjolag pusztító áradások színhelye lett. S az egylet ujjolag kitüntette magát a vízkárosultak nyomorának enyhítését célzó általános humánus törekvésben való gyors közreműködése által. Az egylet vagyonából megfelelő összeg szavaztatván meg, újabb felhívás intéztetett az egylet tagjai és jóakaróihoz, melyet meglepő siker követett, a menyiben rövid idő alatt 1193 frt. 60 kr. folyt be, mely csakhamar rendeltetési céljának át lőn szolgáltatva. E gyűjtésről az egylet külön jelentést és kimutatást tett közzé.

Az egyleti célok javára ez évben befolyt adományok 1513 frtra rúgtak; a színi előadás, melyben Sonnenthal Adolf cs. k. udvari színész közreműködött, tiszta 465 frtot jövedelmezett.

Szabadelvű gondolkozása és bőkezű cselekvési módjánál fogva az egylet mindazon esetekben, a hol helyén valónak találta, a humanitást az alapszabályok fölé helyezte, az az hogy az alapszabályok által vont határok a jótékonyág érdekében időnként kibővítve lettek. Történt ez nevezetesen a betegilletékek utalványozásánál, a melyekre nézve újabb időben az alapszabályok szerint, tíz heti időtartam van megállapítva, továbbá az egyleti segélyjavadalmak megvonása és az egyleti kötelékből való kizárás tekintetében elnevezés által azon tagokkal szemben, kik kötelezettségeiknek megfelelni nem bírnak; különösen azonban az u. n. rendkívüli segélyezések említendők e helyütt, melyekről az alapszabályok nem is rendelkeznek s melyek mindazáltal állandó és jelentékeny kiadási rovatot képeznek. Így t. k. elszegényedett egyleti tagok kölesün címén, — továbbá oly szegény özvegyek, kiknek férjeik már jóval haláluk előtt megszűntek volt az egylet tagjainak lenni — jelentékeny segélyösszegekben részesültek, számos esetben nem tagoknak is jutott kisebb-nagyobb segélyezés. Az 1877. évben Törökországot feldúlt háború iszonyatos eseményei által azon szerencsétlen országban előidézett leirhatlan nyomor, mely minden emberbarát részvétét felkeltötte, a „Concordia“-egyletet sem hagyhatta részvétlenül, mihez képest 100 frankot ajánlott meg elszerencsétlenedett török családok számára.

* * *

A tiszteletbeli tagok számára való díszoklevelekre az egylet különös súlyt fektetett és 1877. évben oly díszes kiállítású új okleveleket készíttetett, hogy mind az efféle műtermékeket felülmúlják.

Az 1877. évben a házvetel eszméjével is foglalkozott, különösen a biztos tőkeelhelyezés céljából; az egyleti igazgatóságnak azonban az ily vállalat árnyoldalait is felderítő ellenjavaslata folytán, az ebbeli eszme egyelőre elejtetett.

Az évek folyamán a rendes tagok soraiban támadt hézagok pótlása tekintetéből az egylet készítve látta magát, más hasonirányú egyletek példájára, a bekebelezési díjat a 40. éves életkort még túl nem haladott felvételi jelentkezőkre nézve 2 frtra leszállítani, míg azok, kik a 40—50 éves életkorban állanak 12 frtot fizetnek.

Az adományok 1877-ben közel 2000 frtra rúgtak.

* * *

Az 1878. év az egyletnek ismét fájdalmas veszteségeket hozott, miként másrészt bő alkalmat jótékonyága tevékenységére.

Ferenc Károly főherceg ő cs. kir. fensége, az általán szeretett uralkodó atyjának, a birodalom mindkét felében a legmélyebben sajnált halála, ezen egylet körében is méltó módon gyászoltatott. 1878. márc. 16-án a magas elhunytért az egyleti inateremben kegyeletes gyászünnepély tartatott, egy rendkívüli választmányülésben pedig elhatároztatott, a király ő felsége, valamint Károly Viktor és Lajos Viktor főherceg urakhoz részvét-feliratokat intézni, továbbá egyleti pénzből 1000 frt. összegben „Ferenc Károly főherceg alapítvány“ örökítettett, melynek kamatai egyleti tagok rendkívüli segélyezésére lesznek fordítandók. Az egylet a király ő felsége valamint a két főherceg részéről írásbeli köszönet nyilváníttással tiszteltetett meg.

És 1878. év május havának végén az egyletet Barnay Ignác halála borította gyászba. Hogy mi volt Barnay Ignác a „Concordia“- egyletnek, az e vázlatban több ízben kiemeltetett. Még alig két hónappal

halála előtt igen lekötelező szolgálatot tett az egyletnek, a mennyiben nagytehetségű és hírneves fiát, Barnay Lajost, a német ábrázoló művészet egyik legkiválóbb koriphaeusát, — rábirta, hogy két jótékony célú előadásban való közreműködés céljából, melyeknek jövedelme felerészben a „Concordia“-egyletet, felerészben a helybeli izr. hitközség nyugdíj-intézetét illetné, — Hamburgból ide utazzék. Az előadások — „Uriel Acosta“ és „Narciss“ — 1878. évi ápril 1-jén és 3-án mentek végbe és pedig fényes sikerrel.

Végtelen öröm és büszkeség töltötte el a derék aggastyán keblét, a nevezett két intézetre háramlott anyagi és erkölcsi előny, önértetőleg pedig mindenekelőtt fia mámorító diadalai fölött, kinek tiszteletére a második előadás estéjén lakoma rendeztetett, melyen az öreg úr szokott vidám hangulata s városszerte ösmert szellemes és élces beszédessége — talán legelőször életében — a csendes, benső, de bizonyára annál mélyebb boldogságnak, örömittas megindultság-nak adott helyet. Nem egészen két hónappal ezután a sok tekintetben nagyérdemű férfiú többheti betegségének martalékaul esett, miután még utolsó pillanatai Hamburgból újra ide sietett fia jelenléte által édesítették meg. Május 29-kén a fővárosi közönség rendkívüli részvétele mellett kísértetett örök nyugalomra. Az egylet fájdalmas gyászának és benső kegyeletének minden rendelkezése alatt álló eszköz igénybevételével adott kifejezést, s intézkedéseket tőn, emlékének a legkésőbbi időkre való megszilárdítására.

Ez év mélyen gyászolt halottjai közé tartoztak még dr. Kovács Sebestyén Endre, a nagyhírű orvos, valamint Horváth Mihály püspök az ünnepelt történetíró, — tiszteletbeli tagok, kiknek elscje az egylet részére 100 frtot hagyományozott.

* * *

Ez évben is alkalma nyílt az egyletnek humanus hivatásának rendkívüli módon megfelelni. A Bosznia és Hercegovina katonai okkupációja céljából elrendelt mozgósítás sok családot fosztott meg fenntartójától, támaszától; ehhez járultak még borzasztó mérvű elemi csapások: pusztító felhőszakadások és vízáradások, melyek legkivált Miskolc és Eger városait érték. Hatalmas óriási sasként szárnyalta be ekkor a jótékonyság géniusa az országot, s a merre ment, szárnyainak csattogását mindenütt meghallották és megértették. — Ismét gyűjtést rendezett az egylet, vagyis inkább annak fáradhatlan elnöke Posner lovag úr, ki ily alkalmakkor mindig legelső sorban saját zsebéből hoz jelentékeny áldozatot, — mely gyűjtés az érintett két célra 1152 frtnyi összeget eredményezett, melyhez az egylet 150 frt. Posner ur 100 frt. Lippa Dávid úr 110 frt. és a többi választmányi tagok együtt 202 frral járultak.

Az előbb említett jótékony célú előadások, Barnay Lajos úr közreműködése mellett, 1400 frtnyi tiszta jövedelmet eredményeztek, mely összegből az egyletnek 700 jutott. Az adományok ez évben 1099 frtra rúgtak.

* * *

Mint minden alkalommal, úgy a népek legutóbbi magasztos örömmünnepe: az uralkodópár ezüstmennyegzője alkalmából is nyilvánította az egylet loyális érzületét és hű ragaszkodását. Elhatároztatott ugyanis: 1. Diszkiállítású hódoló feliratnak küldöttség általi átnyújtása; 2. Az egylet történetének megíratása és egy-egy diszpéndányban ő felségeiknek való átnyújtása. 3. Ferenc József és Erzsébet cím alatt egy 2000 frtnyi alapítvány alakítása, melynek kamatai elaggott és fizetése képtelen tagok járulékainak fedezésére fordítandók; 4. Új tagoknak az ünnepély napjáig (1879. évi április 24.) bekebelezési díj nélkül

való felvétele és végre 5. az ünnepély napján az egylet kebelében nagy lakomának rendezése.

Ezen határozatok utolsója az időközben bekövetkezett szegedi katasztrópha okából elejtetett, különösen illő tekintettel a legmagasztosb emberszeretettől áthatott s a roppant csapás által legmélyebben megilletődött uralkodónak ez irányban kifejezett óhajára, ki minden az esetleges ünnepélyekre fordítandó összegeket az elszerencsétlenedett szegedieknek juttatni kívánta.

Természetes, hogy az egylet, de kívált annak előljárósága és választmánya, Szegedért is megtette a magáét szokott bőkezűségével, a mennyiben rögtön 360 frt. s folytatólag további összegek is gyűjtettek s rendeltésük helyére küldettek.

* * *

Az egylet tisztviselői közül, kik elnök Posner Károly Lajos lovag ur mellett működnek, az egylet körül szerzett bokros érdemeiknél fogva felemlitendők: dr. Reich Ármin ur, ki az egyletnek kezdete óta választmányi tagja, ez idő szerint pedig alelnöke; Lemberger Mór ur, tíz év óta buzgó és körültekintő ellenőr, ugyszintén Grossmann József úr, egyleti pénztárnok, kik ketten a pénztári kezelést a legsikeresebb módon vezetik, továbbá Auer Lipót, Zwillinger Ármin és Steiner Bernát urak, szintén elejétől fogva választmányi tagok, elsejök pedig számos évek óta fő-betegügyelő, s a második szintoly régi egyleti gazda; Lippa Dávid ur, az áldozatkész 2-ik fő-betegügyelő, végül Hahn Adolf, Graner Miksa, Winter Henrik, Zinner József és Orlik Jakab sokévi választmányi tagok.

Egyleti orvosokul most is az eredetileg választott dr. Téry József, dr. Helfer Vilmos és dr. Bauer Adám urak működnek, kik iránt minden alkalommal elismerés nyilvánul.

A „Concordia“-egylet ezen történeti vázlatában, mely hivatva van a főváros e kiváló jótékonyági egyletének általános működéséről képet nyújtani, — mellőztük az ügykezelés, a betegmozgalom aprólkosabb s számadatokkal megvilágított részleteit, a pénzügyi igazgatás eredményeiben évről évre tapasztalt változatokat felsorolni, mint a melyek, véleményünk szerint, itt csak alárendelt érdekűek.

Hogy azonban az egylet humanus működésének mintegy összeredményét, áttekinthető számszerinti összeállításban bemutatathassuk, a függelékben statisztikai táblázatot adunk az évenkénti segélyösszegekről, melyeknek fő-összege 84,186 frtra rúg, mely összegbe pedig a gyűjtések eredményei — t. k. az árvizkárosultak javára gyűjtött mintegy 4000 frt. — belészámítva nincsenek.

S dacára bőkezű jótékonyágának, az egylet, az 1878. december 31-iki vagyonmérleg tanúsága szerint, 24000 frtnyi szilárd vagyonnal bir.

Budapest, 1879. április hava.

Dr. BALLACI GEZA.

Egy/esi év Verena Jahr	Tagok Mitglieder		Orvosnagok Ärztinnen	Orvosi díjak Ärztl. Honorare	Beteg- segélyezés Kranken- Unterstütz.	Övegyek és árva segélyezése Witwen- u. Waisen- Unterstütz.	Tennetke- zési költségek Leichen- bestattungs- Spesen	Rendkívüli segélyek Ausserord. Unterstütz.	Betegügyi segélyezés Wochen- bett-Unter- stützungen	Összesen Zusammen
	rendes Ord.	párt. Unt.								
1862	382	53	726	633	208	200	62	50	—	1929
1863	406	51	1305	650	554	200	207	44	—	2861
1864	397	74	2266	650	345	600	343	101	—	4806
1865	407	70	1859	650	376	500	341	82	—	3747
1866	387	51	1761	650	354	700	428	95	50	4104
1867	412	56	1757	850	282	400	231	76	75	3636
1868	457	62	1756	1175	295	800	360	55	43	4568
1869	469	61	2302	1175	408	875	778	79	61	5786
1870	492	57	2383	1175	295	625	281	18	70	5014
1871	498	53	1858	1175	475	750	815	72	101	5660
1872	488	56	1844	1175	568	1000	548	38	80	5644
1873	488	58	2003	1275	796	1125	642	54	125	6591
1874	446	57	2185	1275	680	1100	642	10	115	6308
1875	424	51	1761	1275	979	2000	597	40	165	7133
1876	420	47	1593	1275	549	1200	433	92	70	5392
1877	452	46	1589	1275	744	1400	250	30	155	5767
1878	452	45	2059	1275	624	800	302	16	160	5640
			31,020	17,608	8,586	14,275	7,268	4,052	1,345	84,186
			u. 40 Froh.							u. 40 Froh.

„Concordia res parvae crescunt“ — durch Eintracht gedeihen kleine Dinge zur Grösse — dies war die leitende Idee, welche in der Neuzeit dem Associationswesen auf allen Gebieten der gesellschaftlichen Bestrebungen einen so grossen Aufschwung gegeben. Und auch die Humanität, dieser milde Genius der Menschheit, adoptirte die Associationsidee, und mit dem segensreichsten Erfolge.

Es ist eine traurige und fast räthselhafte Thatsache, dass trotz des steten Fortschrittes der Wissenschaften und der Verwerthung ihrer glänzenden Errungenschaften, trotz der stetigen Bestrebungen der Machthaber und anderer Faktoren der Gesellschaft, das Gemeinwoh zu fördern, das Loos der einzelnen Staatsbürger zu verbessern: dennoch die Humanität einen stets erweiterten Wirkungskreis findet, stets auf neue Wege und Mittel für ihre Bethätigung bedacht sein muss.

So sehen wir denn Hand in Hand mit dem sich immer mehr und mehr entwickelnden Gemeinsinne, mit der sich immer mehr und mehr verbreitenden und fortschreitenden Intelligenz, stets neuere und grossartigere philanthropische Institute entstehen.

Die sogenannten Krankenunterstützungs- und Leichenbestattungsvereine, obgleich sie eigentlich auf dem Principe der Selbsthilfe beruhen, — da sie, in autonomer Verwaltung, gegen bestimmte Beiträge, in gewissen Fällen bestimmte Beneficien bieten — haben einen eminent wolthätigen Beruf; — zumal bei dem Proletariate grösserer Städte, wo der arme Mann „von der Hand in den Mund“ lebend, im Erkrankungsfalle sich und die Seinen sofort der Noth und dem Elend preisgegeben sieht, im Sterbefalle aber Weib und Kinder aller Subsistenzmittel bar, hilfs- und trostlos zurücklassen muss, ja in seiner letzten Stunde noch von der Sorge um die Kosten seiner Bestattung gequält wird, — während ihm der Verein, welchem er angehört, in solchen trüben Lebenslagen Hilfe, Linderung und Trost spendet.

Die Anzal der in der Hauptstadt bestehenden derartigen Vereine beläuft sich auf etwa 48.

Der „Concordia“-Verein aber hat — wie deis schon die seit seinem Anbeginn angenommene Bezeichnung „Wolthätigkeitsverein“ andeutet — neben den vorbezeichneten humanen Zwecken, sich eine mehr allgemeine humanitäre Wirksamkeit zur Aufgabe gemacht, u. zw. erstlich indem er seine Wolthätigkeit nicht auf die Grenzen des Vereinsverbandes beschränkte, anderseits indem er durch sein öffentliches Auftreten, durch Publikationen, Collecten für ausserhalb des Vereines gelegene Zwecke, Ernennung von Ehrenmitgliedern, Betheiligung an öffentlichen feierlichen Akten, auf den allgemeinen Wolthätigkeitssinn anregend zu wirken bestrebt war.

Im September des Jahres 1861, trat eine Anzal von Personen zusammen, um unter dem Titel „Concordia“ einen neuen israel. Wolthätigkeitsverein zu gründen, dessen Hauptzwecke: Unterstützung seiner Mitglieder in Krankheitsfällen, sowol durch Beischaffung der nöthi-

gen ärztlichen Hilfe und der Verabfolgung von Medicamenten, als auch durch Geldbeträge, ferner Unterstützung der im Todesfalle hinterbliebenen Witwen und Kinder, Tragung der Leichenkosten, Bestattung etc. sein sollten.

Unter den Gründern des Vereines ist in erster Reihe der im Jahre 1878 verstorbene verdienstreiche Sekretär der Pester isr. Religionsgemeinde, weiland Herr Ignaz Barnay zu nennen, der seinen rastlosen Eifer, seine reichen Erfahrungen und seinen grossen Einfluss daran setzte, damit das edle Werk gelinge und gedeihe und ihm gebührt auch das Verdienst gleich zu Anbeginn einen Mann für die Sache gewonnen zu haben, der sich derselben mit warmer Vorliebe und aller Hingebung annehmend, als Präses des Vereines, für diesen und mit demselben wahrhaft Grosses geleistet hat, — wir meinen den Herrn Carl Ludwig Posner, der später in Anerkennung seiner gemeinnützigen Wirksamkeit und seiner hohen Verdienste um die Industrie, zahlreiche in- und ausländische hohe Orden und Auszeichnungen erhielt und in den Adelsstand erhoben wurde. Ausser diesen Beiden, deren Namen für alle Zeiten mit dem des „Concordia“-Vereines eng verwoben sind, haben sich um die Gründung des Vereines in verdienstlicher Weise bemüht, die Herren Dr. Wilhelm Helfer, Dr. Hermann Reich, Bernh. Steiner, Leop. Auer, Herm. Zwillinger, M. R. Fuchs, Sigm. Beer, Leop. Feiwel, Ign. Schlesinger und Andere.

Die erwähnten Herren constituirten sich als prov. Vereins - Gründungs - Comité und veröffentlichten ein Programm über Tendenz und Zwecke des neuzugründenden Vereines, welches zugleich den Aufruf zum Beitritte enthielt. Die Tendenz der ausgedehnteren Wolthätigkeit kennzeichnete die bei anderen Vereinen bis dahin noch nicht eingeführte Bestimmung: „unter-

stützende Mitglieder“ aufzunehmen, welche ad personam auf alle materiellen Benefizien Verzicht leistend, das Recht hatten, im Verlaufe eines Jahres dem Vereine je zwei ausserhalb des Vereines stehende erkrankte, unbemittelte Individuen zur unentgeltlichen ärztlichen Behandlung und Gratis-Verabfolgung von Arzneien zuzuweisen. Auch finden wir schon gleich im ersten Verwaltungsjahre einen von Seiten des Vereines geleisteten Beitrag von fl. 50 für Ueberschwemmte in der Provinz.

Die constituirende Generalversammlung fand am 3. November 1861 statt, von welchem Zeitpunkte an demnach der Bestand des Vereines zu datiren ist.

Nach Verlauf von kaum einem Jahre zählte der junge Verein schon 382 wirkliche, und 53 unterstützende Mitglieder, und erübrigte trotz der sehr namhaften Ausgaben von fl. 3500, ein Capital von fl. 3600. Ein sprechender Beweis dafür, dass der Verein seine Wirksamkeit unter günstigen Auspizien begann.

Als Vereinsärzte wurden die Herren Med. Doctoren Josef Traub (später Téry) und Wilhelm Helfer gewählt, welche auch noch gegenwärtig in Wirksamkeit sind.

Zur Zeit seiner Gründung ein exclusiv jüdischer Verein, mussten in demselben auch manche konfessionelle Institutionen creirt werden, so namentlich die Errichtung eines Betsaales, insbesondere mit Rücksicht auf die Seelenheilandacht für verstorbene Mitglieder, ferner bei Sterbefällen die Beistellung des s. g. Minjans (der zur Verrichtung der Gebete erforderlichen Anzahl von Personen) ebenso der s. g. Schmire (Krankenwärter resp. Leichenwächter).

Der junge Verein, ein Liebling des Publikums, erfreute sich auch der besonderen Protection der Vertretung der hiesigen isr. Religions-Gemeinde, in deren Schutz er sich gleich zu Beginn seiner Wirksamkeit

empfahl. Es wurde alsbald, zumeist aus direkt gespendeten Beträgen ein werthvolles neues Sefer - Thora (Gesetzrolle) angeschafft, dessen Einweihung im grossen Kultustempel unter Mitwirkung des sel. Oberrabbiners Dr. W. A. Meisel und des Oberkantors Mor. Friedmann in besonders feierlicher Weise vor sich ging.

Die Beiträge der Mitglieder waren zu Beginn:

Incorporationsgebühr fl. 5.— kr.

Wochenbeitrag . . „ —.20 „

Leichenkostenbeitrag „ —.30 „

Die von Seiten des Vereines ertheilten Benefizien waren: In Erkrankungsfällen — nebst der vereinsärztlichen Behandlung und Versorgung mit Arzneien —, Krankengebühren à fl. 3 (ausnahmsweise auch fl. 5) per Woche; in Sterbefällen: Witwen- resp. Waisenunterstützung per fl. 100, ferner die Leichenbestattungsspesen und ein Grabstein im Kostenbetrage von fl. 25.

Es wurde die Institution des Krankenbesuches (durch die Ausschussmitglieder) eingeführt und zweckmässig eingetheilt; derselbe hatte den Zweck, einerseits um die gehörige und ordnungsmässige Verpflegung des Kranken zu überwachen, demselben die Krankengebühr pünktlich zu verabreichen u. s. w., anderseits um ihm mit brüderlicher Liebe, Trost und Ermuthigung zu spenden.

Ebenso wurde darauf gesehen, dass die Ehrenkondukte verstorbener Vereinsmitglieder der Würde entsprechen sollten.

Mit der Ausdehnung und inneren Erstarkung des Vereines, wurden allmählig auch die Benefizien erhöht und die ausserordentlichen, d. h. in den Statuten nicht vorgeschriebenen Unterstützungen an Mitglieder oder deren Angehörige ertheilt, ferner des Oefftern auch Nicht-Mitgliedern Unterstützungen gewährt und für

auswärtige wolthätige Zwecke Beiträge geleistet, oder Sammlungen veranstaltet. So wurden schon vom zweiten Vereinsjahre angefangen den Mitgliedern auf Vereinskosten Mineralwässer, Bäder und Beiträge zum Kurgebrauch zu Theil. Auch wurden kranke Mitglieder, die aus irgend einem Grunde in ihrer Wohnung nicht gehörig behandelt und gepflegt werden konnten, auf Vereinskosten im isr. Spitale untergebracht, wobei der Familie des Betreffenden dennoch die Kranken-Gebühr verabfolgt wurde.

Die Ernennung resp. Wahl von Ehrenmitgliedern bildet mit Rücksicht auf das Erblühen dieses Vereines sowol in moralischer wie in materieller Beziehung einen besonders wichtigen Faktor, wie kaum bei einem andern Vereine ähnlicher Tendenz.

Ihre sehr namhaften Geldspenden ermöglichten es, dass der Verein die Wolthätigkeit in so reichem Masse ausüben konnte, ja sogar ein hübsches Vermögen zu sammeln vermochte; während dieselben anderseits, zumeist hervorragende Mitglieder der Gesellschaft, nicht selten bloss durch den Glanz ihres Namens, öfter aber durch die Kundgebung ihres Interesses oder ihrer Sympathie, oder aber durch öffentliche Aeusserungen zur Hebung des guten Rufes und des Ansehens des Vereines wesentlich beitrugen. Nebst den grössten Staatsmännern, berühmten Gelehrten, gefeierten Dichtern und Künstlern, den vornehmsten Vertretern der Geldaristokratie und der Gewerbe begegnen wir in den Reihen der Ehrenmitglieder des Vereines, auch Männern bescheidener Lebensstellung, die nur zufolge ihrer wolthätigen Wirksamkeit oder in Anerkennung ihrer speziell um den Verein erworbenen Verdienste in deren glanzvollen Reihe Aufnahme fanden. Im weiteren Verlaufe unserer Skizze werden wir Gelegenheit nehmen, diesbezügliche Momente mitzutheilen, die in den Annalen des Vereines einen bleibenden Glanzpunkt bilden.

Die ersten Ehrenmitglieder wurden in der am 3. Januar 1863 stattgehabten Generalversammlung gewählt.

Der Verein wurde im Laufe der Jahre reichlich mit Stiftungen bedacht; gleich im ersten Verwaltungsjahre widmeten Herr Carl Louis Posner und Herr Leop. Feiwel statutenmässige Gründungsbeiträge von je fl. 100; Herr v. Posner erhöhte jedoch diesen Betrag successive zu einer Stiftung pr. fl. 1000.

Im Jahre 1863 wurde von Seiten der Frau Dianora Herzfelder die „Hermann und Dianora Herzfelder-Stiftung“ im Betrage von fl. 200 gegründet; 1864 wurde dem Vereine die „Ferdinand u. Cäcilie Baumgarten-Stiftung“ pr. fl. 200, zu Theil. Ausserdem erfreute sich der Verein sehr zahlreicher Spenden an baarem Gelde, Werthpapieren, verschiedenartigen werthvollen Utensilien (goldgestickte Thora-Vorhänge und Mäntel), Bildern etc., ebenso viele Beweise der Sympathie, deren sich der Verein als würdig erwiesen.

In Folge der stets zunehmenden Bedürfnisse des Vereines und seiner ausgedehnten Wolthätigkeit, anderseits aber, damit das Vereinsvermögen für unvorhergesehene Calamitäten oder ungünstige Zeitverhältnisse einen je solideren Reservefond bilde, war der Verein, nach dem Beispiele anderer Institute, auf aussergewöhnliche Einnahmequellen bedacht und erzielte diesfalls, wie wir weiterhin sehen werden, die schönsten Erfolge.

In dieser Beziehung bildete ein im Monate März 1865 in den damals noch neuen Redoutenlokalitäten veranstalteter glänzender Maskenball den Anfang, und ergab dieser ein Reinerträgniss von fl. 541. Seither veranstaltet der Verein fast alljährlich Theatervorstellungen, welche, zumal vermöge der mitwirkenden Kunstkräfte — direkte für die Vorstellungen acquirirte Künstler und Künstlerinnen ersten Ranges — sich der grössten Beliebtheit des Publikums erfreuen.

Einen andern Beweis für die Beliebtheit des Vereines bot die Thatsache, dass selbst die renomirtesten ärztlichen Kapazitäten der Hauptstadt, Professoren, Spezialisten, jederzeit mit der grössten Bereitwilligkeit und in uneigennützigster Weise den Vereinsmitgliedern ärztliche Hilfe leisteten.

Das ereignissreiche und für unsere Monarchie höchst denkwürdige Jahr 1866, finden wir auch in den Annalen des Vereines mit stark hervortretenden Lettern verzeichnet. — Die Gräuel des Krieges, die Schrecknisse der Cholera-Epidemie boten dem Vereine reichliche Gelegenheit seine nicht allein menschenfreundliche, sondern auch seine patriotische Gesinnung zu documentiren. Aus spontaner Entschliessung nahm der Verein (am 5. Juli 1866) zwölf verwundete Krieger, ohne Unterschied der Confession, in Pflege, welche er in dem Hospitale der Barmherzigen Brüder in Ofen, in einem eigenen Saale untergebracht hatte, welcher oberhalb der Eingangsthüre eine Tafel mit der Aufschrift: „Pfleglinge des Pester isr. Wohltätigkeitsvereines Concordia“ trug. Dieselben wurden einer vorzugsweisen Behandlung und Verköstigung theilhaftig, von den Vorstands- und Ausschussmitgliedern, so auch von den Vereinsärzten fleissig besucht und mit Geschenken bedacht und erhielt beim Austritte aus dem Spitalc jeder dienstfähige Mann ein Zehrgeld von fl. 2, jeder dienstunfähige fl. 3 und 1 Paar Wäsche. Zehn derselben kehrten gänzlich geheilt zum aktiven Militärdienst zurück, zwei aber wurden als dienstunfähig aus dem Militärverbande entlassen. *)

*) Die Namesliste der Verwundeten ist:

1. Gólya Stefan aus Tura in Ungarn.
2. Buch Vasil aus Csepel in Galizien.
3. Kupcsen Péter aus Zlonka in Galizien.
4. Köszeg Johann aus Vochnisten in Böhmen.

Die diesfälligen Kosten betrugen fl. 328.38 kr. und wurden zum grossen Theile im Wege der Sammlung im Kreise des Vereines — zum Theil aber aus der Vereinscassa gedeckt. Der wackere Präses des Vereines, Herr Carl Louis Posner, trug ausserdem die Kosten zweier Verwundeten aus Eigenem. Auch wurde eine Sammlung von Verband-Gegenständen, Charpie, Wäsche, Dunstobsten etc. eingeleitet, welche einen reichlichen Erfolg hatte.

Den Witwen oder Waisen von im Kriegsdienste gefallenen Mitgliedern war protocollarisch eine erhöhte Leichengebühr — statt fl. 100: fl. 200 — zugesichert worden.

Ueber die gesammte diesfällige Gebahrung wurde ein Spezialbericht nebst Ausweisen in netter Ausstattung veröffentlicht, zugleich eine warme Danksagung für die rege Theilnahme enthaltend. Diese Brochure verfehlte nicht selbst in den höchsten Kreisen den besten Eindruck zu machen und die Popularität des Vereines und die Sympathien für denselben zu fördern.

Weiters hatte der Verein im selben Jahre eine traurige Veranlassung, seinen humanitären Beruf im allgemeinen Interesse zu bethätigen: durch die kurz nach dem Erlöschen des Krieges ausgebrochene furchtbare Cholera-Epidemie. Die Vereinsleitung traf die umfassendsten Schutzvorkehrungen nicht allein für

5. Teple Ferencz aus Neudorf in Böhmen.
6. Briener Anton aus Altstadt in Schlesien.
7. Hapsi Ferdinand aus Drohaban in Galizien.
8. Kolars Johann aus Slakan in Schlesien.
9. Kapput Martin aus Sambor in Galizien.
10. Koronszka Franz aus Tkinkan in Galizien.
11. Valko Michael aus Rékas in Ungarn.
12. Vagner Josef aus Duka in Ungarn.

Bei der Uebnahme dieser Verwundeten, wurden seiten des Vereines an deren Angehörige sofort beruhigende Briefe gerichtet.

die Vereinsmitglieder, sondern im allgemeinen Interesse. Ausser den beiden ord. Vereinsärzten (Dr. Helfer und Dr. Traub) wurden über ihr uneigennütziges Anerbieten, noch zwei prov. Vereinsärzte bestellt und zwar: Dr. Adolf Ágai (der sich nachmals der ärztlichen Laufbahn entzog, um als Schriftsteller einen hervorragenden Platz in der heimischen Literatur einzunehmen) und Dr. Adolf Bleier. Es wurde dafür gesorgt, dass zu jeder Zeit des Tages und der Nacht im Vereinslokale, woselbst die Vereinsärzte fleissig Inspection hielten, zwei gehörig instruirte Krankenwärter anwesend seien, welche mit den erforderlichen Arzneien versehen, Jedermann Hilfe zu leisten berufen waren.

Auch wurden seitens des Vereines an Jedermann die gegen die Epidemie anzuwendenden Arzneien gratis verabfolgt. Durch diese Massnahmen hat der Verein in unzähligen Fällen augenblickliche Hilfe geleistet und so zur Rettung vieler Menschenleben beigetragen, daher auch dieselben die wärmste Würdigung seitens des Publikums sowie der Tagespresse fanden.

Die Vereinsärzte, nicht minder aber die Kranken-Inspectoren (unter Leitung des Ober-Inspectors Franz Steiner), haben sich zu jener Zeit durch aufopfernde Hingebung und rastlosen Eifer besonders hervorgethan.

In materieller Beziehung hatte der Verein in jenem Jahre ein erfreuliches Moment zu verzeichnen. Es war die erste Theatervorstellung, welche der Verein (unter Mitwirkung des k. k. Hofschauspielers Adolf Sonnenthal) veranstaltete, mit so glänzendem Erfolge, dass ein Reinertrag von fl. 1099 erzielt wurde.

Bezeichnend für den liberalen Geist dieses damals noch exclusiv jüdischen Vereines ist die Widmung einer Spende von fl. 100 zum Bau der Leopoldstädter Basilika, ferner die Beileidskundgebung an-

lässlich des Ablebens des populären Kirchenfürsten, Primas von Ungarn, wail. Johann v. Seitovszky.

Im Vereinsjahre 1867 finden wir zuvörderst wieder den Reflex der die Zeit bewegenden grossen Ereignisse und Ideen. Ein hochfreudiges Landesfest, welches eine neue glücklichere Aera in der Geschichte Ungarns inaugurierte: Die Krönung, konnte auch den Verein nicht theiluamslos lassen. Dem sich des besten Rufes erfreuenden Vereine wurde die Bethheiligung bereitwilligst gestattet und seiner aus 30 Mitgliedern bestehenden Deputation ein Ehrenplatz in der Nähe des Krönungshügels eingeräumt. Für diese Gelegenheit wurde denn auch die prachtvolle Vereinsfahne — in den Farben Ihrer Majestät der Königin (weiss und blau) — angefertigt; die Kosten der Fahne etwa fl. 300 wurden zumeist aus Spenden der Mitglieder gedeckt. Diese Veranlassungen des Vereines fanden allgemeinen Beifall.

* * *

Der Verein, der im Laufe der Jahre die bedeutendsten Männer Ungarns, die grössten Capazitäten des Judenthums von ganz Europa in die Reihe seiner Ehrenmitglieder wählte, ist hierdurch in den Besitz einer recht interessanten, ja werthvollen Sammlung von Autografien gelangt. Es sind da Zuschriften von Gr. Julius Andrássy, Franz Deák, Erzbischof Haynald, Br. Josef Eötvös, Gr. Melchior Lónyay, Adolf Cremieux, Freiherren v. Rothschild, Moses Montefiore, Albert Cohn, Eduard Horn, Dr. Leopold Löw, Dr. Ludwig Philippsohn, Dr. Ludw. August Frankl, Dr. Adolf Jellinek, Br. Paul v. Sennyei, General Klapka, Dr. Max Falk, Balthasar v. Horváth, Mor. v. Ludassy, Dr. Adolf Dux, Ludwig Dóczy, Franz Toldy, Colom. v. Ghyczy, Josef v. Szlávy, August v.

Trefort, Graf Josef Zichy, Dr. Adolf Ágai, Dr. Franz Chorin und vielen andern hervorragenden Männern, — und aus neuester Zeit auch von mehreren hochangesehenen Damen.

Unter diesen Zuschriften aber ist vermöge ihres Inhaltes diejenige unseres gefeierten Dichters Maurus Jókai von besonders hervorragendem Interesse, als in welcher derselbe nämlich die Sache des damals noch nicht emanzipirten Judenthums in der wärmsten Weise, mit begeisterten Worten in Schutz nahm. Dieses Schreiben, welches er in seinem Journale „Hon“ (21. Feber 1867, Nr. 43) publizierte, und welches vielleicht von der gesammten europäischen Tagespresse reproduzirt wurde, ist wol würdig, dass wir dasselbe seinem vollen Inhalte nach hier mittheilen :

„Sr. Wolgeboren Herrn Carl Louis Posner, Präses
„des Wolthätigkeitsvereines „Concordia“

Pest, am 20. Feber.

„Geehrter Compatriot!

„Mit Freuden habe ich das mir Ihrerseits zugesandte Diplom des Pester „Concordia“-Vereines empfangen, worin mir meine Wahl zum Ehrenmitgliede dieser menschenfreundlichen Anstalt bekannt gegeben wird. Ich kann es nicht unterlassen, auch bei dieser Gelegenheit jene meine Ansichten auszusprechen, auf welche unter den Motiven meiner Wahl Beziehung geschah. Dass ich bisher jede passende Gelegenheit ergriff, um für die bürgerliche Gleichberechtigung der ungarischen Landessöhne mosaischen Glaubens meine Stimme zu erheben, dazu bewog mich nicht allein politische Freisinnigkeit, nicht allein poetische Schwärmerei, nicht allein abstrakte philosophische Theorie, sondern die rechte Auffassung des Lebens gebot dies mir, insbesondere als einem Ungar.

„Als Ungar muss ich „Pietät“ empfinden für
„jenes Volk, welches seine uralten Institutionen durch
„anderthalb Jahrtausende, jeden Schutzes der Macht
„beraubt, einzig und allein durch seine Seelenenergie
„zu bewahren wusste, — welches an den Gesetzen
„seiner Heimat auch dann noch festhielt, als es die
„Heimat verloren und den Sitten der Ahnen tradi-
„tionsgetreu anhing, als es hiefür lange Leiden er-
„dulden musste.

„Als Ungar muss ich eine „Lehre“ finden in
„dem Leben jenes Volkes, welches seiner Heimat
„beraubt, vermögenslos in die Welt hinausgestossen,
„in der Gesellschaft aller Rechte bar, mit eiserner
„Geduld, arbeitsamer Geistesschärfe, rastlosem Fleisse
„uns ein Beispiel gab, wie ein Volk sein verlorenes
„Dasein von Neuem beginnen müsse und sich niemals
„der Desperation ergeben — und nie auf irgend
„Jemanden stützen dürfe als auf sich selbst und den
„einzigen Gott.

„Als Ungar muss ich einen „Gewinn“ darin
„erblicken, dass wir sehr zahlreiche Compatrioten
„besitzen, die mit vielseitiger Bildung, europäischer
„Civilisation, grossen geistigen Fähigkeiten ausge-
„stattet, ein bedeutendes geistiges Capital unseres
„Ungarns repräsentiren, und vermöge ihrer ausge-
„breiteten Connexionen, mit Rücksicht auf unsere
„internationalen Verhältnisse für uns wirklich unent-
„behrlich sind.

„Und endlich muss ich als Ungar „Liebe“ em-
„pfinden für jenen Volksstamm, welcher in unserem
„Vaterlande an Zahl eine halbe Million übersteigend,
„in den schweren Jahren unserer konstitutionellen
„Kämpfe weder seine numerische Stärke, noch seine
„geistige Kraft, noch auch sein Besitzvermögen
„gegen die ungarische Nation in die Wagschale
„geworfen, welcher in den Zeiten des Absolutismus

„seine Greise nicht aussandte, damit sie an den Ver-
suchen der Vernichtung Ungarns theilnehmen, in den
Tagen der Redefreiheit seine Stimme nicht für die
Zerstückelung der ungarischen Constitution erhob,
vielmehr auf dem Gebiete der Publicistik für deren
Herstellung mit uns zusammen kämpfte, welcher sein
Interesse jederzeit als mit dem dieses Vaterlandes
verschmolzen anerkannte und nie etwas anderes ver-
langte, als ein ungarischer Bürger Ungarns sein zu
können.

„Damit ich auf diesen Wunsch „Amen“ sage,
bedarf es nichts weiter, als dass ich ein Ungar sei
und zu dessen Ergänzung dem von entgegengesetzter
Seite kommenden Wunsche blos die Erwiederung
anfüge, dass Ungarn bei unseren israelitischen Com-
patrioten, indem sie „ungarische Bürger“ werden,
ihrerseits eine eben solche Bereitwilligkeit finden
möge für die Adoptirung des ersteren, — wie unse-
rerseits bezüglich des zweiten Epithetons, welches
ich zuversichtlich hoffe.

„Aber — wenn all' dies auch nicht derart be-
stünde, wäre ich selbst dann noch, als Mitglied des
gesetzgebenden Körpers, der unabänderlichen Ansicht,
dass: „es für die Bewohner des einen und desselben
Landes zweierlei Rechte nicht geben könne.“

„Ich ersuche Ew. Wohlge. dieses mein Schreiben
nebst dem aufrichtigen Ausdrucke meiner Achtung
dem p. t. Concordiavereine gefälligst mitzutheilen.

Mit compatriotischem Grusse

Maurus Jókai.

Dieser Brief hat im ganzen Lande, ja auch im
Auslande allgemeine Aufmerksamkeit erregt und übte
einen nicht geringen Einfluss auf diejenigen Factoren
aus, die bei der um ein Jahr später von der Legis-
lative proclamirten Emancipation der Juden Ungarns

massgebend waren. Der Verein, als welcher zu einer so hochwichtigen Enunciation Veranlassung geboten, erhielt demzufolge von mehreren Seiten, u. A. auch aus Paris, beglückwünschende Zuschriften.

Der Verein veranstaltete auch in diesem Jahre eine Theatervorstellung, zu welcher auch der allerhöchste Besuch Sr. Majestät des Königs in Aussicht gestellt war. Am Erscheinen jedoch verhindert, geruhten Se. Majestät dem Vereine eine Spende von fl. 100 zukommen zu lassen. Dem damaligen k. u. Ministerpräsidenten, Herrn Grafen Julius Andrássy, der seine freundliche Gesinnung gegenüber dem Vereine schon öfters, besonders aber in diesem Falle, durch Fürsprache bei Sr. Majestät dem Könige kundgegeben hatte, drückte der Verein seinen Dank durch eine prachtvoll ausgestattete Adresse aus.

Dass der Verein sich schon damals nicht allein in jüdischen Kreisen besonderer Sympathie erfreute, bezeuget die Thatsache, dass ein christlicher Mitbürger, weil. Johann Schlechta, denselben mit einem Legate von 100 fl. bedachte.

In demselben Jahre aber berührte den Verein auch ein grosser Schmerz, durch den unverhofften, auf der Kanzel plötzlich erfolgten Tod des Oberrabbiners weil. Dr. Wolfgang Alois Meisel, eines der ersten Ehrenmitglieder und warmen Protector des Vereines.

Der Verein brachte seine Trauer zum würdigen Ausdrucke, und traf zur Verewigung des Andenkens des Verbliebenen mehrere Verfügungen, liess u. A. dessen in Oel ausgeführtes Portrait für das Vereinslokal anfertigen.

Mit der Zunahme der Zal der Vereinsmitglieder tauchte auch die Nothwendigkeit eines dritten Vereinsarztes wieder und wieder auf, bis endlich im Jahre 1868, als die Zal der ord. Mitglieder nahezu

500 betrug, diese Frage durch Erwählung des Dr. Adam Bauer erledigt wurde.

In der am 9. Januar 1869 abgehaltenen General-Versammlung wurde die Aufnahme von Mitgliedern ohne Rücksicht auf deren Confession beschlossen, demzufolge dann auch aus dem Titel des Vereines die Bezeichnung „israelitischer“ beseitigt wurde.

Dieselbe Generalversammlung war mit einer pietätvollen Feierlichkeit verbunden. Vorerst wurde das in Oel gemalte Portrait des sel. Oberrabbiners Dr. Meisel enthüllt, bei welcher Gelegenheit Herr Prediger Dr. Sam. Kohn eine wirkungsvolle Gedenkrede hielt. Sodann folgte die Enthüllung der gleichfalls in Oel gemalten Bildnisse der beiden Stifter und verdienstreichen Förderer des Vereines — Herren v. Posner und Barnay — wobei von Herrn Dr. Wilhelm Helfer eine mit lebhaftem Beifalle aufgenommene Gelegenheitsrede gehalten wurde.

Mit der Anzal der Vereinsmitglieder wuchs auch das Reservekapital bildende Vermögen des Vereines hübsch heran, indem dasselbe nach kaum sechsjährigem Bestande des Vereines 11,150 fl. 79 kr. ausmachte. Dies war aber bei Weitem nicht das Resultat von engherziger Sparsamkeit, denn das Vermögensammeln als Selbstzweck war nie in der Absicht der Vereinsleitung gelegen und geht aus den jährlichen Schlussrechnungen klar hervor, dass die Beiträge der Mitglieder die currenten Ausgaben des Vereines nie zu decken vermochten. Dass sich nun trotz den in munifizenter Weise ertheilten ausserordentlichen Unterstützungen, dennoch Jahr für Jahr ein grösseres oder minderes Verwaltungs-Plus ergab, ist blos den ausserordentlichen Einnahmen, besonders jenen zahlreichen grossmüthigen Spenden zu verdanken, deren der Verein, in Anerkennung seiner lobenswerthen Thätigkeit, fortwährend theilhaftig wurde. So

beliefen sich die Spenden nur in einem Jahre (1868) nahezu auf 1,500 Gulden.

Im Jahre 1869 arrangirte der Verein zwei Theatervorstellungen, welche einen Reinertrag von mehr denn 1,700 Gulden resultirten, in welcher Summe ein von Ihrer Majestät der Königin gespendeter Betrag von 100 fl. inbegriffen ist.

Im Schosse des Vereines wurde, zum Zwecke der Creirung eines Pensionsinstitutes, behufs Unterstützung alter und erwerbsunfähiger Vereinsmitglieder, mit behörl. Concession eine Lotterie auf Silbergegenstände veranstaltet, deren Resultat aber wegen der ungünstigen Zeitverhältnisse den daran geknüpften Hoffnungen nicht entsprach. Die vom 25. Oktober 1870 auf den 28. Feber 1871 aufgeschobene Ziehung der Lose, ging am letztgenannten Tage in den Lokalitäten der Schiessstätte, unter Aufsicht eines behörl. Commissärs und unter lebhafter Theilnahme des Publikums vor sich und wurde mit einem gemüthlichen gesellschaftlichen Souper beendet. Das Erträgniss, mit Einrechnung der aus diesem Anlasse gemachten Spenden, belief sich auf 2,090 fl 50 kr. Dieses Resultat ist grösstentheils das Verdienst des mit Durchführung dieses Unternehmens betrauten Bankiers, Herrn M. L. Fischer, der in selbstloser und opferwilliger Weise den Erfolg zu erhöhen bestrebt war.

Bei den Leichenbegängnissen sowol der wirklichen- und unterstützenden- wie auch der Ehrenmitglieder legte der Verein in der würdevollsten Weise seine Pietät an den Tag, so u. A. im Jahre 1868 bei dem Leichenbegängnisse des Prof. Dr. Johann v. Balassa, der dem Vereine stets bereitwilligst seinen so sehr gesuchten ärztlichen Beistand zu Theil werden liess, im Februar des Jahres 1871 bei dem imposanten Leichenzuge des unvergesslichen Kultus- und Unterrichtsministers, des als Dichter, Staatsmann und

Menschenfreund unsterblichen Josef Freiherrn von Eötvös, — zu dessen Monument der Verein — zufolge eines von Seiten des damaligen Ministerpräsidenten Gr. Melchior Lónyai ergangenen Aufrufes, theils aus Vereinsmitteln, theils im Subscriptionswege, einen namhaften Beitrag leistete. Auch beschloss der Verein die Anschaffung des oelgemalten Portraits des Verewigten, welches jedoch von einem Mitgliede gespendet wurde.

Die bei solchen Trauerfällen ausgegebenen Partezettel, sowie die an die Hinterbliebenen gerichteten Beileidsadressen, waren stets geeignet die Würde des Vereines zu heben.

* * *

Im Jahre 1871 nahm der Verein Gelegenheit seine dankbare Verehrung für den hochverdienten Vereinspräses Herrn Carl Louis Posner durch einen besonders feierlichen Akt an den Tag zu legen. Ein wackerer hiesiger Industrieller (Herr S. Komorner) hatte nämlich als Ausstellungsobject für die Londoner Weltausstellung die Büste des zum kön. ung. Ausstellungs-Commissär für London ernannten Herrn C. L. Posner aus carrarischem Marmor angefertigt. Diese Büste wurde nun, ehe sie die Reise nach London antrat, in feierlicher Weise enthüllt, bei welcher Feier ein zahlreiches, gewähltes Publikum — darunter auch Vertreter der hauptstädtischen Behörde — anwesend war und Se. Hochwürden Herr Professor Dr. Adolf Szabóky die Festrede hielt, Herr Oberkantor Mor. Friedmann aber mit Chorbegleitung zwei eigens für diese Gelegenheit von ihm componirte Gesänge (Cantaten) vortrug, welche Compositionen er sodann dem Herrn von Posner gewidmet im Druck erscheinen liess, das Reinertägniss dem Vereine zuwendend.

Die finanzielle Gebarung des Vereines weist im Jahre 1871 ein glänzendes Resultat auf, wie es

weder vordem noch seither erzielt wurde; der Verwaltungsüberschuss betrug nämlich fl. 3652. Einen wesentlichen Beitrag hiezu lieferte die unter Mitwirkung des k. k. Hofschauspielers Herrn Jos. Lewinsky stattgehabte Wolthätigkeitsvorstellung, welche einen Reinertrag von fl. 1,614 ergab. Die Herren Sonnenthal und Lewinsky sind zu Ehrenmitgliedern des Vereines gewählt worden.

Durch eine lange Reihe von Jahren Vicepräses des Vereines hat Herr Nath. Schuk an dem Arrangement und der erfolgreichen Durchführung sowol der Theatervorstellungen, als der sonstigen lukrativen Unternehmungen des Vereines hervorragenden Antheil genommen und sich wesentliche Verdienste um das Vereinsinteresse erworben, wofür demselben auch mannigfache ehrende Zeichen der dankbaren Anerkennung von Seiten des Vereines zu Theil wurden.

Die im Sommer des Jahres 1872 wieder aufgetauchte Cholerafah, welche jedoch ohne ernstlichen Ausbruch dieser furchtbaren Epidemie vorüberging, veranlasste den Verein abermals die bewährten Schutzvorkehrungen zu treffen.

Im Jahre 1872 ergänzte Herr von Posner seine Stiftung auf die Summe von fl. 1000, derselben zugleich die Bestimmung gebend, dass die Jahreszinsen pr. fl. 50, eventuell einer armen Waise eines verstorbenen Vereinsmitgliedes als Ausstattungsbeisteuer ertheilt werden mögen, welche Bestimmung noch im selben Jahre — aber auch seitdem bereits einigemal — in Vollzug kam.

Erwähnenswerth ist auch die Theatervorstellung dieses Jahres, welche einen Reinertrag von fl. 1200 resultirte.

Es dürfte auffällig sein, dass der Mitgliederstand (wirkl. Mitglieder) dieses Vereines, trotz der so rühm-

lichen Wirksamkeit und reichlicher Benefizien — die Höhe von 500 noch nicht erreichte, sondern immer um die Zahl von 450 schwankt.

Die Ursache hievon liegt darin, dass der Verein eben prinzipiell es im Interesse der Mitglieder sowol als der Solidität und leichteren Uebersichtlichkeit aller Gebärungszweige für vortheilhafter erachtete, die Bestrebungen nach einer je grössern Ausdehnung der Mitgliederzal abseits zu lassen, sondern allenfalls von Jahr zu Jahr den durch Sterbefälle, Uebersiedelung, Renitenz entstehenden Entgang an Mitgliedern zu ersetzen.

Ebenso hat es der Verein vorgezogen, den Mitgliedern in den verschiedenen ungünstigen Wechsel-fällen des Lebens ein je grösseres Maass von Benefizien angedeihen zu lassen, anstatt denselben für den Todesfall eine je höhere sogenannte Leichengebühr zuzusichern. Hierbei leitete ihn die ganz richtige Ansicht, dass Letzteres speziell in den Bereich der Lebensassicuranz gehöre und dass es für den Beruf eines wolthätigen Vereines vollkommen genüge, den armen Hinterbliebenen eine solche Unterstützung zukommen zu lassen (fl. 200), welche für den Moment eine ergiebige Aushilfe bildet. Die definitive Versorgung der Hinterbliebenen kann auch durch die vielfach erhöhte Prämie nur in jenen Fällen bezweckt werden, wo das eigene Hinzuthun, die eigene Thätigkeit und geschäftskundige Umsicht der Betreffenden — also die Selbsthilfe — zur Wirksamkeit gelangt; in den meisten Fällen leider, ist die „Leichengebühr“ — oder aber auch die von mehreren Instituten bezogenen Leichengebühren — in gar kurzer Zeit — im Sande der verfehlten Unternehmungen oder des täglichen Bedarfes verronnen. Die höhere Leichengebühr nimmt aber die materielle Kraft des Vereines derart in Anspruch, dass entweder eine Einschränkung der ander-

weitigen Benefizien — oder aber eine Mehrbelastung der Mitglieder zur unbedingten Notwendigkeit wird, wenn anderst der Bestand des Vereines eine solide Grundlage haben soll.

* * *

Das Jahr 1873 darf wol allgemein als ein Jahr „traurigen Andenkens“ bezeichnet werden.

Die finanzielle Deroute, welche in Handel und Gewerbe der Monarchie sowol, als auch anderer Staaten, einem plötzlich entstandenen, verheerenden Orkane gleich, in unerwarteter Weise hereinbrach, in immer weitem Kreisen ihre zerstörende Macht erprobend, den Wolstand, das Lebensglück so vieler, vieler Familien zertrümmernd, hinwegfegend, — musste selbstverständlich auch den Verein, zumal sein materielles Interesse, nahe berühren. Das Verwaltungsjahr schloss zum erstenmale mit einem — wenngleich unbedeutenden — Defizit (fl. 340.)

Zudem hatte auch die Cholera-Epidemie wieder ihr furchtbares Haupt aufgeschlagen und zwar diesmal nicht so wie im Vorjahre, wo sie es blos bei der Drohung bewenden liess, sondern mit gewohnter Grausamkeit ihre Opfer wegraffend. — Der Verein that auch diesmal sein Möglichstes, um nicht allein seinen Mitgliedern, sondern auch im Allgemeinen dem Publikum Schutzmittel und Hilfe zu bieten, leitete später zu Gunsten der Hinterbliebenen der Choleraopfer eine Sammlung ein, welche von ergiebigem Erfolge begleitet war.

In diesem Jahre verlor der Verein ein hochachtbares Ehrenmitglied, einen seiner wärmsten Gönner, den im ganzen Lande hochgeschätzten edlen Menschenfreund Herrn Ignatz Deutsch, der in stets gewohnter Grossmut den Verein mit einem Legate resp. einer Stiftung im Betrage von fl. 1000 bedachte. Der Verein gab seiner tiefen Trauer in würdigster Weise

Ausdruck, beschloss, alljährlich am Sterbetage des Verbliebenen ein Requiem zu halten und traf Veranlassungen, um demselben für alle Zeiten ein ehrendes Andenken im Vereine zu sichern. So wurde auch eine sehr schöne granitne Gedenktafel in Betsaale angebracht, welche den Namen des edlen Mannes trägt.

Auch ein anderes sehr achtbares Ehrenmitglied, weil. Dr. A. d. Hermann, Privatdocent und Spitals-Primarius, einer der renommirtesten Ärzte der Hauptstadt, zählte in diesem Jahre zu den schmerzlichen Verlusten des Vereines.

* * *

Das Jahr 1873 brachte den Völkern der Monarchie ein erhebendes Freudenfest; das Regierungsjubiläum Sr. Majestät des Königs, an welchem der Verein in besonders würdiger Weise theilnahm, indem er die Ehre genoss, dass seine Beglückwünschungs-Deputation, deren Führer und Sprecher der Präses Herr von Posner war, in der Reihe der hohen und höchsten Würdenträger und Vertretungen des Landes von Sr. Majestät empfangen wurde und Allerhöchstdemselben die mit seltener Pracht ausgestattete Huldigungsadresse des „Concordia“-Vereines überreichen durfte. Aus diesem freudigen Anlasse vertheilte der Verein einen Betrag von fl. 200 an hilfsbedürftige Mitglieder.

Weiters war der Verein zu dieser Zeit dadurch hocherfreut, das seinem verehrten Präses, Herrn Carl Louis Posner, der sich um den Verein unzählige und unvergängliche Verdienste erworben, — in Anerkennung seiner hervorragenden Leistungen zur Hebung der heimischen Industrie, nachdem ihm von unserem Monarchen sowol, als auch von auswärtigen Potentaten mehrfache hohe Auszeichnungen zu Theil geworden, — nun der Orden der Eisernen Krone — dieser glänzende Vorbote der Erhebung

in den Adelsstand — verliehen wurde. Der Ausschuss beglückwünschte den Präses in corpore in feierlicher Weise.

Die Statuten des Vereines, welche im Laufe der Jahre durch manche nothwendig befundene neue Einrichtung und Verbesserung thatsächliche Abänderungen erfuhren, wurden einer gründlichen zeitgemässen Modification unterzogen; namentlich wurde bei dieser Gelegenheit die s. g. Leichengebühr, die bislang fl. 125 betrug, auf fl. 200 — demzufolge aber auch der Wochenbeitrag der Mitglieder von 25 auf 30 kr. erhöht; auch wurde die Verabfolgung der Krankengebühren wesentlich erweitert.

Endlich wurden im Jahre 1873 auch die Lokalitäten des Vereines — Betsaal und Sitzungslokal — zweckmässigst erweitert und der Würde des Vereines angemessen neu eingerichtet, was einen Kostenaufwand von ca. fl. 800 erforderte.

Als ehrendes Zeugniß für die humane und opferwillige Gesinnung der betreffenden Kreise, sowie für die warme Sympathie, deren sich der Verein zu allen Zeiten erfreute, darf es wol gelten, dass demselben, trotz der so sehr ungünstigen allgemeinen materiellen Verhältnisse, wie sie die „grosse Krisis“ des Jahres 1873 für eine lange Reihe von Jahren mit sich brachte, dennoch in ungeschmälertem Maasse reichliche Spendenzuflüsse zu Theil wurden; so betrugen die Lezteren im Jahre 1874 fl. 2034.

* * *

Im lezterwähnten Jahre betrauerte der Verein das Ableben mehrerer Ehrenmitglieder und Wolthäter des Vereines, namentlich der Herren S. W. Schosberger de Tornya, Anton Fochs, Ignaz Hirsch, Dr. Hermann Hasenfeld, die sich durch ihre edle Wirksamkeit ein dauerndes Andenken gesichert haben. Anlässlich des Ablebens ihres obgenannten Gatten

widmete Frau Regine Schossberger de Tornya dem Vereine eine Stiftung im Betrage von fl. 300.

Noch zahlreiche schmerzliche Verluste an Ehren-Mitgliedern erlitt der Verein im Jahre 1875; der weltberühmte geniale Eduard Horn, der im ganzen Lande hochangesehene Oberrabbiner zu Szegedin Leop. Löw, der um die ungarische Literatur hochverdiente Akademiker Dr. Franz Toldi, der ruhmbeKränzte Schriftsteller Br. Sigmund Kemény, der verdienstreiche Bürger M. A. Weiss, der langjährige eifrige Vereinscassier Leop. Weiss u. A.,—und im Jänner des Jahres 1876. der „Weise des Vaterlandes“ der unsterbliche grosse Patriot Franz Deák. Ihr Andenken ist in den Annalen dieses Vereines verewigt; zu Ehren Franz Deáks aber wurde aus Vereinsmitteln eine Stiftung im Betrage von fl. 1000 gegründet, mit dem Zwecke, dass die Zinsen alljährlich an seinem Sterbetage, zur Unterstützung hilfsbedürftiger Vereins-Mitglieder verwendet werden sollen.

* * *

Am 26. Juni 1875 brach eine der furchtbarsten Katastrophen über die Hauptstadt, insbesondere über den am rechtsseitigen Donauufer gelegenen Theil, herein. Wolkenbrüche von ungeahnter Vehemenz und Massenhaftigkeit führten binnen wenigen Minuten eine plötzliche Überschwemmung herbei, welche den Bewohnern der im Thale gelegene Häuser kaum das nackte Leben zu retten ermöglichte — gleichwol auch nicht wenige Menschenopfer verschlingend, — und den Wolstand und die Nahrungsquelle zahlreicher Familien zerstörte und vernichtete. Der „Concordia“-Verein war unter den Ersten die sich beeilten, den Unglücklichen rasche Hilfe zu bieten; nebst der Widmung eines angemessenen Beitrages aus der Vereinscassa, wurde sofort ein warmer Aufruf wegen milder Beiträge an die Mitglieder und Gönner des Vereines gerichtet

und mit diesem in Verbindung eine Sammlung eingeleitet, welche eine Summe von fl. 1040 ergab, zu welcher auch aus Wien und dem Auslande reichliche Beiträge einflossen.

* * *

Im Jahre 1875. nahm der Verein die Gelegenheit war, seine Dankbarkeit und Verehrung dem Gründer und Förderer des Vereines, Herrn Ignaz Barnay gegenüber kundzugeben. Nach 43-jähriger verdienstreicher Amtsthätigkeit als Sekretär der Pester isr. Religionsgemeinde in den wolverdienten Ruhestand tretend, wurden demselben von allen Seiten die ehrendsten Ovationen zu Theil, und wurde auch von Sr. Majestät durch Verleihung des Ritterkreuzes des Franz Josefs-Ordens ausgezeichnet. Der Verein nahm innigen Antheil an dem freudigen Erlebnisse des gefeierten Jubilars, der zum lebenslänglichen Ehrenausschussmitglied gewählt und zu dessen Ehren ein glänzendes Bankett veranstaltet wurde, welches jedoch in Folge der mittlerweile eingetretenen Ueberschwemmung erst am 22. April 1876 stattfinden konnte.

Auch einem andern sehr achtbaren Ehrenmitgliede, dem im mancher Beziehung ausgezeichneten Oberkantor Herrn Moritz Friedmann gegenüber, welcher den Verein sowol durch kantoralen Leistungen bei festlichen Gelegenheiten, als auch durch andere aner kennenswerthe Gefälligkeitsdienste und Betheiligung aus dem Ertragnissen seiner Compositionen, zur warmen Dankbarkeit verpflichtete, bot sich dem Vereine angenehme Veranlassung, seine Ehrenbezeugung darzubringen.

Die zahlreichen Verehrer dieses würdigen Mannes, der sich durch Veredelung des Tempelgottesdienstes bleibende Verdienste um das Judenthum erworben, aber auch durch seine sonstige, von einer edlen Herzens- und Geistesrichtung zeugenden Wirksamkeit, sich in allen Schichten der hauptstädtischen Bevöl-

kerung der wärmsten Sympathie und Hochachtung erfreut, — veranstalteten nemlich aus Anlass seines 25-jährigen Amtsjubiläums am 30. October 1875 eine solenne Festlichkeit, bei welcher die verschiedenen Körperschaften und Private in reicher Anzal ihre Gratulationen in feierlicher Weise darbrachten. Auch der „Concordia“-Verein liess dem Jubilar durch eine Deputation eine prachtvoll ausgestattete Beglückwünschungsadresse überreichen.

* * *

Im Frühjahr 1876 wurde die Hauptstadt und viele Gegenden des Landes abermals von verheerenden Ueberschwemmungen heimgesucht. Und abermals zeichnete sich der Verein durch werkthätige Theilnahme an den allgemeinen humanen Bestrebungen zur Linderung des Elends der Verunglückten, aus. Es wurde ein entsprechender Beitrag aus Vereinsmitteln gewidmet und ein neuerlicher Apell an die Mitglieder und Gönner des Vereines gerichtet, welchen ein überraschender Erfolg krönte, indem binnen Kurzem fl. 1193.60 kr. einflossen, welche sofort ihrer Bestimmung zugeführt wurden. Der Verein veröffentlichte über diese Sammlung einen separaten Bericht und Ausweis.

Die Spenden für Vereinszwecke betrugen in diesem Jahre fl. 1513.; die Theatervorstellung — unter Mitwirkung des k. k. Hofschauspielers Herrn Adolf Sonnenthal, brachte ein Reinerträgniss von fl. 465.

Liberal und munifizent in seiner Denk- und Handlungsweise, liess der Verein in allen jenen Fällen wo es am Platze war, „Humanität vor Statuten“ walten, d. h. es wurden die von den Statuten gezogenen Grenzen im Interesse der Wolthätigkeit zeitweilig erweitert. So bei der Verabfolgung der Krankengebühren, für welche in neuerer Zeit laut Statuten eine zehnwöchent-

liche Dauer angesetzt ist, ferner in Bezug auf die Entziehung der Vereinsbenefizien oder aber der Ausschliessung aus dem Vereinsverbande, bei solchen Mitgliedern die ihren Verpflichtungen gegen den Verein nicht nachkommen können; — insbesondere aber sind hier die s. g. ausserordentlichen Unterstützungen zu erwähnen, welche in den Statuten gar nicht vorgesehen sind und gleichwol eine stehende und bedeutende Ausgabsrubrik bilden. Es wurden u. A. an verarmte Mitglieder unter dem Titel Darlehen, ferner an arme Witwen, deren Gatten bereits vor ihrem Ableben aufgehört hatten dem Vereinsverbande anzugehören, namhafte Unterstützungsbeträge verabfolgt, in vielen Fällen kleinere oder grössere Unterstützungen auch Nichtmitgliedern bewilligt. Das durch die furchtbaren Kriegsgräuel in der Türkei (1877) verursachte namenlose Elend, welches die Theilnahme aller Menschenfreunde erweckte, konnte auch den „Concordia“-Verein nicht theilnahmslos lassen, und widmete derselbe 100 Fres für verunglückte türkische Familien.

* * *

Auf die für die Ehrenmitglieder bestimmten Diplome legte der Verein ein besonderes Gewicht und liess solche im Jahre 1877 in so prächtiger Ausstattung neu anfertigen, dass sie alle sonstigen derartige Kunsterzeugnisse übertreffen.

Im Jahre 1877 befasste sich der Verein auch mit der Idee des Hausankaufes, insbesondere zum Zwecke der soliden Capitalsanlage; auf Abrathen der Vereinsleitung jedoch, welche auch die Schattenseiten eines solchen Unternehmens ins Auge fasste, wurde die Idee vorläufig fallen gelassen.

Um den im Laufe der Jahre entstandenen Entfall an wirkl. Mitgliedern zu ersetzen, sah sich der Verein veranlasst, nach dem Beispiele anderer ähnlicher Vereine, die Incorporationsgebühr, für solche Auf-

nahmsbewerber die das 40. Lebensjahr noch nicht überschritten haben, auf fl. 2. zu ermässigen, während bei jenen die im Alter von 40 bis 50 Jahren stehen dieselbe fl. 12 beträgt.

Die Spenden betrugen im Jahre 1877 nahe an fl. 2000.

* * *

Das Jahr 1878 brachte dem Vereine wieder schmerzliche Verluste, wie auch anderseits reichliche Veranlassung zur Bethätigung seiner Humanität.

Der in beiden Reichshälften aufs Tiefste bedauerte Tod des Vaters des allgeliebten Monarchen, Sr. k. k. Hoheit des Herrn Erzherzogs Franz Carl, wurde auch in diesem Vereine in würdiger Weise betrauert. Es wurde am 16. März 1878 für den hohen Verblichenen in Vereinsbetsaale ein weihevollcs Requiem abgehalten, und in einer ausserordentlichen Ausschußsitzung die Absendung von Condolenzadressen an Se. Majestät, sowie an die Herren Erzherzoge Carl Victor und Ludwig Victor beschlossen, ferner eine „Erzherzog Franz Carl Stiftung“ pr. fl. 1000 aus Vereinsmitteln gegründet, deren Interessen zu ausserordentl. Unterstützungen an Vereinsmitglieder zu verwenden sind. Dem Verein wurde die hohe Ehre der schriftlichen Danksagung von Seiten Sr. Majestät, sowie der beiden Herren Erzherzoge zu Theil.

Und Ende Mai 1878 hatte der Verein das Ableben Ignaz Barnay's zu beklagen. Was Ignaz Barnay dem „Concordia“-Verein gewesen, das wurde im Verlaufe dieser Skizze bereits wiederholt hervorgehoben. Kaum zwei Monate noch vor seinem Tode hatte er dem Vereine einen sehr dankenswerthen Dienst erwiesen, indem er seinen Sohn, den genialen Schauspieler Ludwig Barnay, eine der hervorragendsten Koryphäen der deutschen Schauspielkunst — dazu bewog, behufs Mitwirkung in zweien Wolthätigkeitsvorstel-

lungen, deren Erträgniss zur Hälfte für den „Concordia“-Verein, zur Hälfte für das Pensionsinstitut der hies. isr. Gemeinde bestimmt war — aus Hamburg direct hierher zu kommen. Die Vorstellungen — „Uriel Acosta“ und „Narciss“ — fanden am 1. u. 3. April 1878 statt und hatten einen überaus glänzenden Erfolg. Unsäglich Freude und Stolz erfüllten die Brust des wackern Alten, ob der zu Gunsten der genannten Institute erzielten materiellen und moralischen Vorthelle, selbstverständlich aber vor Allem ob der berauschenden Triumphe des Sohnes, zu dessen Ehren am zweiten Vorstellungsabende ein Bankett stattfand, bei welchem die stets frohe Laune und stadtbekannte geist- und humorvolle Redseligkeit des alten Herrn, — vielleicht zum erstenmale in seinem Leben — einer stillinniglichen aber gewiss um so tiefern Vergnügtheit, einer wonnetrunkenen Bewegtheit Platz machte. Nicht volle zwei Monate später erlag der in vielfacher Beziehung hochverdiente Mann einer mehrwöchentlichen Krankheit, nachdem ihm die letzten Minuten noch durch die Anwesenheit des aus Hamburg wieder hierher geeilten Sohnes versüsst worden waren und am 29. Mai wurde er unter ausserordentlicher Theilnahme des hauptstädtischen Publikums zu Grabe getragen. Der Verein bekundete seine schmerzliche Trauer und innige Pietät für seinen Gründer und wirksamen Förderer mit dem Aufwande aller ihm zu Gebote stehenden Mittel und traf Bestimmungen zur Befestigung seines Andenkens für die spätesten Zeiten.

Ferner waren tiefbedauerliche Verluste dieses Jahres die Ehrenmitglieder: Professor Dr. Sebastian Andreas von Kovács, der weitberühmte Arzt und Bischof Michael Horváth, der gefeierte Historiker, — deren Ersterer den Verein auch mit einem Legat von fl. 100. bedacht hat.

* * *

Auch in diesem Jahre hatte der Verein Veranlassung seinen humanitären Beruf in ausserordentlicher Weise zu erfüllen. Die Mobilisirung behufs der militärischen Occupation Bosniens und der Herzegovina, hatte zahlreichen Familien ihre Ernährer, ihre Stütze entrissen, — dann gesellten sich zu dieser Landescalamität noch Elementarereignisse furchtbarster Art. Verheerende Wolkenbrüche und Überschwemmungen, welche insbesondere die Städte Miskolcz und Erlau hart betrafen. Einem mächtigen Riesenadler gleich durchflog der Genius der Humanität das Land, und allerorten wurde das Rauschen seines Flügelschlages vernommen und verstanden. — Wieder leitete der Verein, oder vielmehr dessen unermüdlicher Präses, Herr Ritter von Posner, der bei solchen Gelegenheiten, stets in vorderster Reihe aus seinem Säckel ein ansehnliches Opfer darbringt, — eine Sammlung ein, welche für die beregten beiden Zwecke eine Summe von fl. 1152 resultirte, zu welcher der Verein fl. 150, Herr von Posner fl. 100, Herr David Lippa fl. 110 und die weiteren Ausschussmitglieder zusammen fl. 202 beitrugen.

Die vorhin erwähnten Wolthätigkeitsvorstellungen unter Mitwirkung Ludwig Barnays ergaben einen Reinertrag von fl. 1400, wovon auf den „Concordia“-Verein fl. 700 entfielen. Die Spenden betrugen in diesem Jahre fl. 1099.

* * *

Wie bei jeder Gelegenheit, so bekundete der Verein auch anlässlich des jüngst stattgehabten hohen Freudenfestes der Völker der Monarchie: der silbernen Hochzeit des Herrscherpaares, seine loyale Gesinnung und treuergebene Anhänglichkeit. Es wurde aus diesem Anlasse beschlossen: 1. Eine Huldigungsadresse in prachtvollster Ausstattung durch eine Deputation zu überreichen

2. Die Geschichte des Vereines verfassen zu lassen und Ihren Majestäten je ein Prachtexemplar zu überreichen; 3. Eine „Franz Josef- und Elisabeth-Stiftung“ im Betrage von fl. 2000 zu gründen, deren Zinsen zur Deckung der Beiträge alter und zahlungsunfähiger Mitglieder dienen sollen; 4. Bis zum Jubiläumstage (24. April 1879) Mitglieder im Alter bis zu 40 Jahren ohne Incorporationsgebühr aufzunehmen; endlich 5. Am Jubiläumstage im Schosse des Vereines ein grosses Bankett zu veranstalten.

Der Letztere der Beschlüsse wurde in Folge der mittlerweile eingetretenen Szegediner Katastrophe fallen gelassen, zumal mit gebührender Rücksicht auf den in dieser Beziehung ausgesprochenen Wunsch des von der hehrsten Menschenliebe durchdrungenen, von dem überaus grossen Unglücke auf das Tiefste ergriffenen Monarchen — der alle auf etwaige Festivitäten zu verwendete Kosten lieber den Verunglückten Szegedins zukommen zu lassen wünschte.

Selbstverständlich that der Verein und namentlich der Vorstand und Ausschuss auch für Szegedin in gewohnt munifizenter Weise das Seinige, indem sofort ein Betrag von fl. 360 und successive noch weitere Beiträge gesammelt und ihrer Bestimmung zugeführt wurden.

* * *

Von den Funktionären, welche neben dem Präses Herrn Carl Ludwig Ritter von Posner wirken, sind als um den Verein besonderes verdienstreich zu erwähnen: Herr Dr. Armin Reich, seit Anbeginn des Vereines Ausschussmitglied und derzeit Vicepräses desselben; Herr Mor. Lemberger seit 10 Jahren eifriger und umsichtiger Controlor, ebenso Herr Josef Grossmann Vereinscassier, welche Beiden die Cassagebahrung in erfolgreichster Weise leiten, ferner die Herren Leopold Auor, Herm. Zwillingner und

Bernh. Steiner, gleichfalls seit Gründung des Vereines thätige Ausschussmitglieder, deren ersterer seit vielen Jahren Ober-Inspector, der zweite eben so lange Oeconom, Herr David Lippa der opferwillige 2-te Oberinspector, schliesslich die langjährigen Ausschussmitglieder Herren Adolf Hahn, Max Graner, Heinrich Winter, Josef Zinner, Jacob Orlik.

Als Vereinsärzte fungiren auch jetzt die ursprünglich gewählten Herren Dr. Josef Téry, Dr. Wilhelm Helfer und Dr. Adam Bauer, welchen bei jeder Gelegenheit Anerkennung gezollt wird.

Wir haben es in dieser historischen Skizze des „Concordia“-Vereines, welche bestimmt ist, ein Bild der allgemeinen Wirksamkeit dieses hervorragenden Wolthätigkeitsvereines der Hauptstadt zu liefern, — vermieden, die minutiösen und ziffermässigen Einzelheiten der Gebarungen, der Krankenbewegung, der finanziellen Verwaltungsergebnisse von Jahr zu Jahr zu verzeichnen, als welche, unseres Erachtens, hier von untergeordnetem Interesse sind.

Um jedoch gleichsam das Gesamtergebniss der humanen Wirksamkeit des Vereines durch eine übersichtliche ziffermässige Zusammenstellung zu veranschaulichen, geben wir eine statistische Tabelle (s. Seite 31) der jährlich geleisteten Unterstützungen, welche eine Schlusssumme von fl. 84,186 ergeben, — worin die Sammlungsergebnisse — für durch Ueberschwemmungen Verunglückte allein nahe an fl. 4000 — nicht mitinbegriffen sind.

Und trotz seiner wahrhaft munifizenten Wolthätigkeit besitzt der Verein, laut seiner Bilanz vom 31. December 1878, ein solides Vermögen von über fl. 24000.—

Budapest im April 1879.

Dr. BALLAGI GÉZA.

DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT

